№ 50 — Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem — פרייז 20 גראשען — Lodzer Tageblatt

לאָדזער טאַגעבלאַט

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57, פון אַדמיניסטראַציע 47

מאָנטאַג, כ"ו אדר א' תרפ"ז | 28 lutego 1927 r. | צוואַנציגסטער יאהרגאַנג.

אַנטי-ענגלישע דעמאָנסטראַציעס אין סאָוו.-רוסלאַנד.

די נעכטיגע מיליטערישע פייערונגען אין זגערזש.

לאָנדאָן, 27. פעברואר (אַטע) „איווינינג סטאַנדאַרד" מעלדעט פון מאָסקווא, אַז אין אַלע גרעסערע רוסישע צענטרען קומען פאָר פיינדליכע דעמאָנסטראַציעס געגען ענגלאַנד. אויף אַ גרויסען אַרבייטער-מיטינג אין מאָסקווא איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע, אין וועלכער ס'ווערט ערקלערט, אַז סאָוויעט-רוסלאַנד וויל נישט קיין מלחמה אָבער אין פאַל ווען מען וועט זיך דאַרפען, וועט זיך דאָס רוסישע פאָלק שטעלען ווי איין מענש צום קאַמף געגען ענגלאַנד. אין דער רעזאָלוציע ווענדען זיך די רוסישע אַרבייטער צום אינטערנאַציאָנאַלען פראָלעטאַריאַט מיט אַ פּראָטעסט געגען ענגלישען אימפּעריאַליזם. „פּראַוודאַ" פאָדערט איבערצורייסען אַלע ווירטשאַפטליכע און פּאָליטישע באַציהונגען מיט ענגלאַנד.

פאַר'ן גענצליכען איבעררייסען פון די באַציהונגען צווישען ענגלאַנד און די סאָוויעטען.

מאָסקווא, 27. פעברואר (א.ה.) פון לאָנדאָן מעלדעט מען, אַז דער ענגלישער באָטשאַפטער אין מאָסקווא האָדזשסאָן, וועלכער געפינט זיך איצט אין לאָנדאָן וועט שוין נישט צוריקפאָהרען קיין מאָסקווא, ביז די לאַגע, וואָס איז געשאַפען געוואָרען צוליב דער ענגלישער נאָטע, וועט נישט אויפגעקלערט ווערען. אין היגען קאָמיסאַריאַט פאַר אויסערן-ענינים, האַלט מען די נאָטע פאַר אַ סימן, אַז די באַציהונגען פון ביידע מלוכות וועלען גענצליך איבערגעריסען ווערען.

פער'משפט צום טויט אַ יודישען פאַבריקאַנט און אַ יודישען געהיים-אַגענט אין מאָסקווע.

מאָסקווע, 27 פעבר. (טעלעגראַפיש דורך יט"א) דאָס היגע געריכט האָט פערמשפט צום טויט דעם יודישען פאַבריקאַנט לעוויטאַן און דעם יודישען געהיים-אַגענט פון ג. פ. או. אַבראַמאָוויטש. דעם ערשטען פאַר געבען און דעם צווייטען פאַר נעמען כאַבאַר. פער'מפרט האָט זיי לעוויטאַנ'ס אַ קרוב אַ געוויסער ראַטשטיין.

יוד. סוחר גיט אוועק 100,000 דאָלאַר קליינע אַנגעשטעלטע.

ניו-יאָרק. (י.ט.א.) דער יודישער סוחר אַלבערט לעווינסאָן, איינער פון די שותפים פון גרעסטע וואַרען-הויז אין דער שטאָט ניו-יאָרק, האָט איבערגעגעבען 100,000 דאָלאַר 72 פון זיינע אַנגעשטעלטע, וועלכע אַרבייטען אין דער פירמע העכער 10 יאָהר צייט. די דאָזיגע מתנה האָט לעווינסאָן געמאַכט, בעת ער איז אַרויסגעטרעטען.

—0—

זגערזש, 27. פעברואר (טעלעפאָניש) היינט 10 פריה איז אין זגערזש פאָרגעקומען די פייערונג פון דער נאָמען פאָהן פון 31. פּולק.

אין דער פייערונג האָבען זיך באַטייליגט גען. זשעליגאָווסקי, דער פיהרער פון ד.אָ.ק. I גען. הרובעשאָווסקי, די גען. מאַלאַכאָווסקי און לעדוכאָווסקי, דער וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט, דער סטאַראָסטע דיגדאַלעוויטש און קאָמענדאַנט איזיראָריטשיק, קאָמענדאַנט ניעדזיעלסקי און אַ גאַנצע ריי פאָרשטעהער פון פאַרשידענע אַמטען אין לאָדזער וואָיעוואָדשאַפט.

צווישען די דעלעגאַציעס האָט זיך אויך געפינען אַ יודישע פאָרשטעהערשאַפט פון דער זגערזשער יודישער קהלה מיט'ן דעפוטאַט טירקיס און הרב קאָהן בראש.

אויפ'ן מאַרק נעבען מאַגיסטראַט איז געשטאַנען אַ באַטאַליאָן פון 31. פּולק און די שיסער-אָרגאַניזאַציעס סאָקאָל, סטשעלעץ און אַנדערע פּוילישע יוגענד-אָרגאַניזאַציעס.

10.15 פ. מ. האָט דער בישאָף טימיעניעצקי אָבגעריכט אַ פייערליכען גאָטעסדינסט ביים אימפּראָוויזירטען אַלטאַר אונטער'ן פרייען הימעל אויפ'ן מאַרק-פּלאַץ. און דער פּולק האָט אָבגעגעבען דריי סאַלוועס. נאָך דער איינויהונג פון דער פאָהן האָבען די פאָרשטעהער פון דער לאָדזער וואָיעוואָדשאַפט זי איבערגעגעבען דעם גען. זשעליגאָווסקי, וועלכער האָט זי תיכף איבערגעגעבען אין די הענד פון פּולקאָווניק מאַנעל, וועלכער האָט דערויף געהאַלטען אַ רעדע וועגען די היסטאָרישע מעשים פון 31. פּולק און ער האָט אָבגענומען די שבועה.

אונטער דער צייט איז אָנגעקומען אויף אַן אויסשטעלונג דער גען.-אַדיוטאַנט פון מלוכה-פּרעזידענט, פּולק. זאַכאַרסקי און אַנדערע הויכע אָפיצירען פון וואַרשא.

נאָך דער פייערונג איז פאָרגעקומען אין לאָקאַל פון דער פאַכשולע אַן'אויפנאַהמע פאַר די געסט, וואו דער וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט האָט געהאַלטען אַ רעדע וועגען דער באַדייטונג פון דער פייערונג.

די פאָהן האָט געקאָסט 6 טויזענד זל.

* * *

נעכטען אָוועגד איז אין גראַנד האָטעל אין לאָדז פאָרגעקומען אַ באַל פון 31. פּולק.

דעם מאַגדעבורגער מערדער שרעדער איז פער-בּיטען געוואָרען די טויט-שטראָף אויף לעבענס-לענגליכע תפיסה.

בערלין, 27 פעבר. (טעלעגראַפיש דורך יט"א) דער טויט-אורטייל אויפ'ן מערדער שרעדער איז איבערגעביטען געוואָרען אויף לעבענסלענגליכער תפיסה.

שרעדער האָט מיט אַ פּאָר חדשים צוריק דערמאָרדעט אין מאַגדעבורג דעם בוכהאַלטער פון יודישען פאַבריקאַנט האַאז.

ווי באַוואוסט האָט דער מערדער אין אָנהויב זיך געחאַפּט באַפּיהט אַרויפצוּוואַרפען די שולד פונ'ם מאָרד אויף האַאז'ן.

דער ערשטער יודישער דאָקטאָר אויפ'ן עגיפּטישען אוניווערזיטעט.

קאַירא (יט"א) ה' ישראל בן-זאב איז דער יודישער ערשטער סטודענט, וואָס האָט בעקומען דעם טיטל דאָקטאָר אויף אַ עגיפּטישען אוניווערזיטעט, ה' בן-זאב האָט פערטיידיגט אַ דיסערטאַציע אויף דער טעמע: „די געשיכטע פון די יודען אין אַראַביען פאַר דעם איסלאַם" פאַר אַ גרויסער אוידיטאָריע וואָס איז בעשטאַנען פון פראָפעסאָרען, הויכע בעאַמטע, זשורנאַליסטען א. אַז. וו. דער עקזאַמען איז אויסגעפאַלען גלענצענד. ה' בן-זאב האָט בעקומען דעם טיטל דאָקטאָר פון פילאָסאָפיע און צעמיטישע שפּראַכען.

די היגע אַראַבישע און יודישע פּרעסע בעצייכענט מיט צופרידענהייט דעם פאַקט פון יודיש-אַראַבישער מיטאַרבייט אויפ'ן וויסענשאַפטליכען געביט גענויט אויף די האַנדלונג, אַז דאָס וועט אויך ברענגען צו אַ דערנעהנטערונג אויף אַנדערע געביטען.

ארץ-ישראל רעדעס פון לאָרד באַלפור אין אַ בוך-אויסגאַבע.

ירושלים (יט"א) די הויפּט-פערוואַלטונג פון קרן-היסוד האָט איצט אַרויסגעגעבען אַ בוך, וואָס ענטהאַלט אַלע רעדעס פון לאָרד באַלפור, וועלכע ער האָט געהאַלטען בעת זיין בעזוך אין ארץ ישראל אין אַפּריל 1925 און צוזאַמענהאַנג מיט דער פייערליכער עפענונג פון העברעאישען אוניווערזיטעט. לאָרד באַלפור האָט אָנגעשריבען אַ ספעציעלע הקדמה צו דעם בוך.

א סעריע פאָלקס-מעשה'לעך וועגען
ראַדאָשיצער רבין זצ"ל
הויבט זיך אָן היינט דרוקען
אין „לאָדזער טאַגעבלאַט"

וועגען דעם ראַדאָשיצער רבי זצ"ל ווייס דאָס פאָלקס-מויל צו דערצעהלען אַ סך אינטערעסאַנטע מעשה'לעך און שטוינענדע פאַקטען וועגען מופתים, דיבוקים א. ד. גל. אַ מיטאַרבייטער פון „לאָדזער טאַגעבלאַט" האָט אַ גרויסע צאָהל פון די וואונדערבאַרע מעשה'לעך און לעגענדען פערצייכענט און זיי וועלען פערעפענטליכט ווערען אין אונזער צייטונג אין אַ שיינער קינסטלערישער באַאַרבייטונג. אויך פיל אינטערעסאַנטע זכרונות איבערגעגעבען פון די מקורבים פון ראַדאָשיצער זצ"ל, וועלען אַריין אין דער דאָזיגער סעריע.

דאָס ערשטע וואונדערבאַרע מעשה'לע א. נ.:
„דער נס פון דער רויטער מיהל"
וואָס לייענט זיך מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם.
לייענט היינט אין „לאָדז. טאַגעבלאַט"

לרגלי נסיעתך לאמריקא, ידידי וחברי לדעה מר
פנחס ענגעלקי
מברך אני אותך בברכת: צאתך לשלום!
ראובן הופמן
פרנס שלטון הקהלה העברית בלודז.

עס קלינגט שוין איבער גאַנץ לאָדז,
אַז אַלערליי בּיטעס, פּאָדאַניעס, רעקורסען, אַפּעלאַציעס און אַלע געריכטס-פינאַנס-אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטיטוציעס ווערען אַמבעסטען, אַמביליגסטען און אַמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביוראָ
„פּאָלאָניאַ" אַלעיאַ 1 מאַי 7.
וויכטיגע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער-אַנגעלעגענהייטען דורך ה' לעאָן שווייצער.
— איבערזעצונגען: האַנדעלס- און פּריוואַט-קאָרעספּאָנדענץ, קאָנטראַקטען. — פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען אָנגענומען אויפצומאַנען מיט אייגענע קאָסטען.
מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען צאָהלען 25% ביליגער.

די יובּילעאום-פייערונג לכבוד לוסיען וואָלף אין לאָנדאָן.

רעדע פון סער סעמיועל. — בעגריסונג פון מאַקדאָנאַלד. — גליקוואונש-דעפּעשען פון דער גאַנצער וועלט.

לאָנדאָן (יט"א) די יודישע היסטאָרישע געזעלשאַפט אין לאָנדאָן האָט איינגעאָרדענט אַ יובּילעאום-פייערונג לכבוד דעם 70-יעהריגען געבורטסטאָג פון גרינדער און ערשטען פּרעזידענט פון דער געזעלשאַפט. דעם בעקאַנטען יודישען פּאָליטיקער ה' לוסיען וואָלף.

אין דער פייערונג האָבען זיך בעטייליגט פיל בעקאַנטע יודישע פּערזענליכקייטען. פּרעזידענט איז געוועזען דער ג. נציב העליון אין ארץ ישראל סער הערבּערט סעמיועל. אין זיין ערעפענונגס-רעדע האָט סער סעמיועל געשילדערט די גרויסע פערדינסטען פון לוסיען וואָלף אַלס זשורנאַליסט, פּובּליציסט, אַרכעאָלאָג, היסטאָריקער און אָנפיהרער, אַלס יודישער פּאָליטיקער, וועלכער האָט פערטיידיגט די רעכט פון די יודען אויף דער גאַנצער וועלט בעת דער פריעדענס-קאָנפערענץ אין ווערסאַיל. זיין ערפאָלג האָט לוסיען וואָלף צו פערדאַנקען דעם צוטרוי, וואָס ער וועקט בּיי אַלע מיט וועמען ער קומט אין בעריהרונג. אַ דאַנק זיינע בעמיהונגען זיינען בּיי שלום געוואָרען די מינדערהייטס-טראַקטאַטען, וואָס האָבען די אויפגאַבע צו פערטיידיגען די אינטערעסען פון די יודען אין צענטראַל און מזרח-אייראָפּא. סער סעמיועל האָט אויך אָנגעוויזען אויף די גרויסע פערדינסטען פון לוסיען וואָלף פאַר'ן ענגלישען יודענטום און זיין טעטיגקייט אַלס סעקרעטער פון ועד הקהלות אין ענגלאַנד.

מיט רעדעס וועגען דער פערדינסטפולער טעטיגקייט פון יובּילאַר זיינען אויך אַרויסגעטרעטען וויקאַנט בּאַרנהעם, חבר ראַלף קאַקס, רעפּ. פיינבערג, הרב-הכולל העררץ און הרב ד"ר גאַסטער.

בעגריסט דורך שטורמישע אַוואַציעס האָט גענומען דאָס וואָרט דער בעל-היובל לוסיען וואָלף. דער יובּילאַר האָט געדאַנקט פאַר'ן כבוד וואָס מען האָט איהם פערשאַפט און האָט זיך ספעציעל אָבגעשטעלט אויף זיין טעטיגקייט בעת דער שלום-קאָנפערענץ. די פּאַציפיקאַציע פון אייראָפּא האָט ה' לוסיען וואָלף געהאַלטען פאַר די ווילטיגסטע אויפגאַבע פון ענגלישען יודענטום. אַ דאַנק די מינדערהייטס-פּראַקטאַטען אין ערשטענס דערגרייכט געוואָרען די רעכטליכע עמאַנציפּאַציע פון די אונטערדריקטע מינדער-הייטען אין מזרח-אייראָפּא. צווייטענס איז קאָרעגירט געוואָרען דער אַלטע-דעמאָקראַטישער פּרינציפּ פון גלייכבערעכטיגונג פון אַלע רעליגיעס און שפּראַכליכע מינדערהייטען אויס דרוקען האָט דער פעלקער-בונד. איבערגעגעבען דעם אויפזיכט אויף דער פערווירקליכונג פון די מינדערהייטס-פּראַקטאַטען און עס איז געשאַפען געוואָרען אַ געוויסע עקזעקוציע-פּראָצעדור. גיט קוקענדיג אויף די שאַרפע פּראָטעסטען איז אין יאָהר 1919 געשאַפען געוואָרען די „קאָמיסיע פאַר די נייע מלוכות", וואָס האָט אויסגעאַרבּייט די מינדערהייטס-פּראַקטאַטען. די ענגליש-יודישע רעגירונג האָט איינגענטליך געגעבען די איניציאַטיוו צו שאַפען די דאָזיגע קאָמיסיע און האָט מיטגעווירקט מיט איהרע אַרבּייטען. געשעקענדיג די פּרוּבּעס לאָזונגען פון בערלינער טראַקטאַט אין בעצוג צו די רומעניש יודען האָט מען זיך בעמיהט צו בעקומען די גאַראַנטיע פון פעלקער-בונד פאַר די מינדערהייטס-טראַקטאַטען. דאָס איז געווען אַ גרויסער שריט פאָראויס אין דער פראַגע. עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען שאַפען אַ שטענדיגען שלום צווישען דער מעהרהייט און די מינדערהייטען וואָס זאָל זיך שטיצען אויף אַ געמיינזאַמען מלוכה אינטערעס און געמיינזאַמען פּאַטריאָטיזם. די מינדערהייטען דאַרפען נישט בעהערשט ווערען דורך קעמפערישע און סעפּאַראַטיסטישע טענדענצען.

דער יובּילאַר האָט בעקומען העכער הונדערט גראַטולאַציע-דעפּעשען פון אַלע עקען פון דער וועלט. צווישען אַנדערע איז אָנגעקומען אַ דעפּעשע פון ראַמזיי מאַקדאָנאַלד, וועלכער דריקט אויס זיין גרויס אָנערקענונג פאַר לוסיען וואָלפ'ס טעטיגקייט. גראַטולאַציעס האָ בען אויך צוגעשיקט אַנדערע בעקאַנטע פּערזענליכקייטען ווי קאַלבאָ און מאַקאַלאַו א. ד. גל.

Dr. med. Henryk Gutsztadt
ספעציאַליסט פאַר פרויען- און אַקושער-קראַנקהייטען
Zachodnia 62 (Cegielniana 23)
Telefon 29-52
צוריקגעקעהרט.
נעמט אָן פון 12 ביז 2 און פון 5 ביז 7 אָוועגר.

צו דער חתונה פון אונזער ל. שוועסטער
אסתר מלכה גאָלדבערג
מיט חיים בן-ציון ערדעלמאַן
ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט.
די פאַמיליע.

Dr. med. Braun
ספעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל)
23 פּאָלודניאָוואַ 23
טעל. 40-26
נעהמט אָן פון 9—11 און פון 5—8 אָוועגד.

Dr. Różaner
ספעציאַליסט פאַר הויט-וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
היילונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע
דזיעלנאַ 9, טעל. 28-98.
צוריקגעקעהרט
פון 8—10, 5—8, פרויען 3—4.

Dr. med. S. Neumark
Moniuszki 5, (פּאַסאַזש-מייער)
ספעציאַל-אַרצט
פאַר הויט, האָר- און וועגערישע - קראַנקהייטען
בעהאַנדלונג מיט רענטגען-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 11 ביז 1 און פון 7—8,
פרויען פון 3 ביז 4 נאָכמיטאָג

Dr. med. Ludwik Rapeport
P. Narutowicza 25 (דזיעלנאַ) Tel. 44-10
ספעציאַליסט פאַר נערווען, בלוט- און האַרן-קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 1—2 און פון 4—7 אָוועגר.

שווארצבארד-פראצעס וועט פארקומען אין מאי.

נעליטענע פון די אוקראינישע פאגראמען ווערען ארויסגערופן אלס עדות אין שווארצבארד-פראצעס.

פ א ר י ז, 27 פעבר. (טעלעגראפיש דורך יט"א) שווארצבארד'ס פערטיידיגער, אדוו. טארעס האט ארויסגערופן א גאנצע רייה נייע עדות אין שווארצבארד'ס פראצעס. די עדות זענען דירעקטע קרבנות פון די אוקראינער פאגראמען, וועלכע געפינען זיך איצט אין ארגענטינע. דער פראסקורער לאנדסמאנשאפט אין בוענאס-איירעס האט זיך מתחייב געווען אויסצוהאלטען די עדות מיט רייזע-הוצאות קיין פאריז.

ווי מען רעכענט וועט דער פראצעס ערשט פארקומען אין חודש מאי.

ארציבאשעוו—געפערליך קראנק.

וו א ר ש א, 27 פעברואר (טעלעפאניש) דער באוואוסטער רוסישער שרייבער און איצטיגער רעדאקטאר פון דער ווארשאווער רוסישער צייטונג „זא סוואבאדו" ארציבאשעוו, איז זעהר ערנסט קראנק געווארען. ארציבאשעוו ליידעט שוין א לענגערע צייט אויף שווינדזוכט. די לעצטע צייט האט ער בעקומען א גריפע פון וואס עס האט זיך ענטוויקעלט א נירען-קראנקהייט. די דאזיגע קראנקהייט האט זער שטארק אויפגעמאטערט דעם אזוי אויך קראנקען ארגאניזם פון גרויסען רוסישען שריפטשטעלער און די שווינדזוכט האט אנגעהויבען אנצונעמען קאטאסטראפאלע פארמען.

דער נעכטיגער דאלאר-קורס

אפיציעל:

נישט-אפיציעל—8.92 — טענדענץ—רוהיג.

די רעגירונג זאל ארויסטרעטען מיט אנ'אייגענעם פראיעקט

ווענען ענדערן די וואהל-ארדינאציע.

וו א ר ש א, 27. פעבר. (טעלעפאניש) די קאנסטיטוציע-קאמיסיע ביים סיים האט אויפגעפאדערט די רעגירונג, אז אויף דער מיטוואך'דיגער זיצונג פון דער קאמיסיע זאל זי דעקלארירען איהר שטעלונג צו דער ענדערונג פון דער וואהל-ארדינאציע. דאס ביז איצטיגע שווייגען פון דער רעגירונג ווייזט אן דערויף, אז אין פרינציפ איז זי נישט געגען ענדערן די וואהל-ארדינאציע.

שוין מיט א לאנגער צייט צוריק האט דער וויצע-פרעמיער אנגעוויזען אויף דער נויטווענדיגקייט צו ענדערן די איצטיגע וואהל-ארדינאציע. די צייטונגען, וואס שטעהען נאהנט צו די רעגירונגס-קרייזען זאגען זיך ארויס, אז די רעגירונג איז טאקע פאר ענדערונגען, אבער נישט אין דער פארם, ווי עס ווילען האבען די רעכטע. די רעגירונג וועט, לויט די דערמאנטע צייטונגען, ארויסטרעטען מיט אנ'אייגענעם פראיעקט.

אין די פאליטישע קרייזען ווערט מיט אונגעדולד ערווארט די מיטוואך'דיגע זיצונג פון דער סיים-קאמיסיע, וואו די רעגירונג וועט מגלה זיין איהר שטעלונג אין דער וויכטיגער פראגע. וואהרשיינליך, אז אין די קרייזען פון די נאציאנאלע מינדערהייטען הערשט א בעאונרוהיגונג, ווייל אלע ביז-איצטיגע פראיעקטען זענען געווען געגען די מינדערהייטען.

באהן-קאטאסטראפע צווישען פיעטריקאוו און ראספשא.

וו א ר ש א, 27. פעבר. (פאט) היינט 8 פריה איז פארגעקומען א באהן-קאטאסטראפע צווישען פיעטריקאוו און ראספשא.

די קאמוניקאציע איז אויף איינגע שעה איבערגעריסען געווארען.

אויסערן-מיניסטער זאלעסקי, וואס האט געזאלט אין דער פריה ארויספאהרען קיין קאטאוויץ, האט צוליב דער באהן-קאטאסטראפע אפגעלעגט זיין רייזע אויף איינגע שעה, אזוי אז ער איז ערשט מיטאג-צייט, ווען די קאמוניקאציע איז שוין געווען צוריקגעשטעלט, ארויסגעפאהרען פון ווארשא קיין קאטאוויץ.

אורטייל אין דער מעשה וואיעוואדזקי

וו א ר ש א, 27. פעבר. (טעלעפאניש) שבת איז זיך צום לעצטען מאל צוזאמענגעקומען דאס מארשאלעק-געריכט, כדי איבערצוקוקען די לעצטע אקטען פון דער מעשה וואיעוואדזקי. דער אורטייל וועט, וואהרשיינליך, ארויסגעטראגען ווערען אין משך פון דער קומענדיגער וואך.

פארד'ס דאקטאר, ארכיטעקט און „גייסטיגער בעל-יועץ"

זענען אלע יודען.

נ י ו - י א ר ק. (י.ט.א.) דער מיטגליד פון קאנגרעס בלום האט אין א רעדע, וואס ער האט געהאלטען אטאקירט דעם בעקאנטען אויטאמאביל-קעניג הענרי פארד פאר די העצעס, וואס ער טרייבט געגען יודען.

קאנגרעס-מאן בלום האט צווישען אנדערן ערקלערט, אז פארד אליין גלויבט נישט אין די העצעס, וואס ער טרייבט. אין דער צייט, וואס פארד רעדט אויף יודען אלעס בייז בענוצט ער יודען אלס זיינע העלפער. ד"ר טשארלס אראן, א יוד, איז דער פערזאן וועלכען פארד טרויט אן זיין געזונד. אלבערט קאהן, א יוד, איז פארד'ס ארכיטעקט. זיין אדוואקאט איז דער יוד חפרי האפמאן און זיין גייסטיגער ראטגעבער, וואס דארף אכטונג געבען אויף פארד'ס עולם-הבא, איז דער רב פראנקלין. אין זיין גאנצער מעטיגקייט ווערט פארד געפיהרט פון יודען.

א געזעץ-פראיעקט ווענען אריינלאזען עמיגראנטען אין אויסערגעוועהנליכע פאלען.

וו א ש י נ ג ט א ן. (י.ט.א.) קאנגרעס-מאן סאבאט האט אריינגעטראגען אין קאנגרעס א געזעץ-פראיעקט, וואס לעגט פאר אריינצולאזען עמיגראנטען אין אויסערגעוועהנליכע פאלען, אויב זיי האבען נישט בעקומען א וויזע צוליב דעם, וואס די קוואטע איז שוין אויסגעשעפט געווארען. דער געזעץ זעהט פאר, אז אזעלכע עמיגראנטען זאלען אריינגעלאזט ווערען לויט א ספעציעלער ערלויבניש פון אימיגראציע-אמט און וועלכער דארף אויך בעשטעטיגט ווערען דורך דעם שטאאטס-סעקרעטאר.

א האנדעלס-לאקאל

אין בעסטען צענטרום פון דער נאוואטיעסקא

זאפארט צו פערמיטען.

צו ערפאהרען אין ביורא „ארגוס", זאכאדניא 36.

קופאן № 73

אויף אומזיסטע יורידישע עצות.

דער בעזיצער פון'ם דאזיגען קופאן קען בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאנטאר פון אונזער רעדאקציע.

גילטיג היינט מאנטאג ד. 28 פעברואר פון 8—9 אוו.

די נעכטיגע פריוואטע קאנפערענצען פון וול. זשאבאטינסקי מיט די אנגעזעהענסטע בירגער פון אונזער שטאט.

(!) נעכטען נאכמיטאג איז זשאבאטינסקי [illegible] געקומען קיין לאדז, וואו ער האט אפגעהאלטען איינגע פריוואטע קאנפערענצען ווענען דער רעוויזיאניסטישער בעוועגונג. אויף איינגע פון די דאזיגע קאנפערענצען, וואו עס זענען געווען פערזאמעלט די פני פון דער יודישער געלד-אריסטאקראטיע פון לאדז און פארשטעהער פון דער אינטעליגענץ, האט זשאבאטינסקי געהאלטען א רעפעראט ווענען די אראביש-יודישע בעציהונגען אין א"י.

דער רעפערענט האט אין זיין רעפעראט אדם כל בעמערקט, אז דאס יודישע פאלק האט נישט קיין שום אגרעסיווע אינטערעסען בנוגע די אראבער. די יודישע מעהרהייט אין א"י וועט געשאפען ווערען אויפ'ן וועג פון עוואלוציע און מיר וועלען אין דער צוקונפט זיין א מוסטער פאר גאנץ אייראפא, ווי אזוי א מלוכה דארף זיך פערהאלטען צו איהרע נאציאנאלע מינדערהייטען. דערמיט וועלען מיר געבען אייראפא א לעקציע ווענען יושר און גערעכטיגקייט. דאס אונגליק — זאגט דער רעדנער — בעשטעהט אין דעם, וואס דער אראבישער המון גלויבט נישט אונזערע פרידליכע כוונות און די אראבישע אינטעליגענץ שטעלט אונז אזעלכע שווערע פראגען, אויף וועלכע מיר קאנען קיין ענטפער נישט געבען. אזוי, למשל, זאגען זיי אונז:

יא, מיט אייך זענען מיר שוין זיכער. מיר האבען שוין געהאט צייט זיך צו איבערצייגען, אז אייערע כוונות בנוגע די אראבער זענען די בעסטע. אבער ווער וועט אונז גאראנטירען, אז דער קומענדיגער דור וועט אויך האבען די זעלבע כוונות? — פערשטעהט זיך, אז אויף אזא פראגע איז שווער צו ענטפערען און דערפאר איז דער רעדנער מסכים צו מ'זאל קאנען אויף זיי ווירקען.

דער יודישער אויפבוי אין א"י האט געגען זיך די גאנצע מאהאמעדאנישע וועלט. דאס איז אבער נאר א האלבע צרה, ווייל דער איסלאם איז איצט נישט קיין פאליטישער פאקטאר און ער האט פערלוירען זיין אינטערנאציאנאלען פאליטישען כאראקטער. דערפאר דארפען מיר זיך אבער רעכענען מיט'ן אראבישען ים, וואס ציהט זיך פון סיריען איבער עגיפטען ביז מאראקא. זיי זענען אלע געגען אונז. מיר דארפען דעריבער אנווענדען אלע מיטלען צו ווירקען אויף די אראבער פון א"י.

אנבעלאנגענדיג צו דער ציוניסטישער בעוועגונג גופא זאגט זיך דער רעדנער א-לים, אז אייראפא וועט אמאל קומען אין קאנפליקט מיט דער אראבישער וועלט. דער ציוניזם איז דעריבער א נויטווענדיגקייט און ווען מיר וואלטען איהם נישט געשאפען, וואלט אייראפא אליין איהם געדארפט שאפען. מיר זענען די שותפים פון אייראפא און אין דעם קומענדיגען קאנפליקט וועלען מיר שפילען א זעהר וויכטיגע ראלע. אין די קומענדיגע 50 יאהר איז נישטא וואס מורא צו האבען פאר קיין שום געפאהר און אט די צייט דארפען מיר אויסנוצען אויך צו שאפען די יודישע מעהרהייט אין ארץ-ישראל.

פייערליכער קבלת-פנים פאר זשאבאטינסקי'ן אין „בר-כוכבא"

(!) נעכטען אווענד איז אין לאקאל פון „בר כוכבא" איינגעארדענט געווארען א פייערליכער קבלת-פנים פאר וול. זשאבאטינסקי. אינ'ם קבלת-פנים האבען זיך בעטייליגט די יוגענד און ספארט-פעראיינען: ירדניה, גורדוניה, השחר, ברית השומר, קדימה, חשמונאי און די צעירי מזרחי. נישט אפיציעל האבען זיך בעטייליגט כמעט אלע יודישע יוגענד-פעראיינען אין לאדז.

ווען דער גאסט איז ערשינען אין זאל, האבען די פעראיינען פרעזענטירט די פעהנער און דער ארקעסטער פון בר-כוכבא האט געשפילט „התקוה".

דער פארזיצענדער פון בר כוכבא, ד"ר פרייבולסקי, האט אין א פאר ווארעמע און הארציגע ווערטער בעגריסט דעם גאסט, בעטאנענדיג, אז ער בעגריסט איהם נישט דא אלס גרינדער פון רעוויזיאניזם אדער אלס פארשטעהער פון א געוויסער פאליטישער ריכטונג, נאר אלס דעם פארקעמפער פון דער פיזישער רעגענעראנס-בעוועגונג ביי יודען.

— זשאבאטינסקי — זאגט דער רעדנער — האט נישט בלויז מיט ווערטער, נאר מיט מעשים אויף די גאסען פון אדעס און אין די קרומע געסלעך פון ירושלים בעוויזען, ווי מען דארף פערטיידיגען דעם כבוד פון יודישען פאלק.

דער רעדנער איז בעשאנקען געווארען מיט אפלאדיסמענטען.

דערנאך האבען די פארטורנער, די פרויען-סעקציע און די שווערע אטלעטיק אויסגעפיהרט איינגע ספארט-איבונגען, וואס זענען שטארק אפלאדירט געווארען פון עולם און פון'ם גאסט.

וול. זשאבאטינסקי האלט דאן א קורצע רעדע ווענען דער וויכטיגקייט פון פיזישער ערציהונג. און ער ווייזט אן, אז פונקט אזוי ווי די ספארט-איבונגען האבען זייער אינערליכע שטומע שפראך וואס ווירקט א סך מעהר, ווי ווערטער, ווייל ער אויך אויסדריקען זיין ענטציקונג פאר דער לאדזער יודישער ספארט-בעוועגונג מיט שווייגען.

דער פערזאמעלטער עולם מאכט דעם גאסט לאנג-דויערנדע רוישענדע אוואציעס און מיט'ן געזאנג פון התקוה איז זיך דער עולם פונאנדערגעגאנגען.

גערער רבי שליט"א וועט היינט מנחם אבל זיין דעם רבי ר' חיים אשר שליט"א מראדאשיץ.

ארום נפטר'ס קבר שטעהט א שמירה פון ראדאשיצער חסידים.—היינט הויבט מען אן בויען א גדר און א אוהל אויפ'ן קבר.

(נ) דאס יודישע לאדז געפינט זיך נאך אונטער'ן שווערען רושם פון דער פטירה פון ראדאשיצער רבי'ן ר' אליעזר דוד'ל זצ"ל.

יודען אין די בתי-תפלה און מנין-שטיבלעך, ווי אויך אין פריוואטע געשפרעכען הערען נישט אויף נאכצוערצעהלען די וואונדער, וואס דער נפטר האט אין משך פון זיין לעבען בעוויזען.

* * *

דער זוהן פון ראדאשיצער רבי'ן זצ"ל דער רבי ר' חיים אשר'ל שליט"א, ווי אויך זיין איינציגע שוועסטער, די [illegible] רבי'צין זיצען אצינד שבעה אין לאדז, אין דער דירה פון ה' יאנקעל יאקובאוויטש (נארוטאוויטשא 49), דארט וואו דער ראדאשיצער צדיק זצ"ל איז נפטר געווארען.

נעכטען, זונטאג, איז ספעציעל געקומען קיין לאדז דער אלעקסאנדרער רבי ר' יצחק מנחם שליט"א, וועלכער האט צוזאמען מיט זיינע צוויי ברידער מנחם אבל געווען דעם רבי ר' חיים אשר'ל שליט"א.

אויך די חברה „חסד של אמת" מיט ר' שבתאי ענגלאנדער און ר' אושער-מאיר ווינסקי בראש, האבען מנחם-אבל געווען די אבלים.

* * *

בעת דער שבעה האט דער רבי ר' חיים אשר'ל שליט"א געזאגט תורה:

— אז עס ווערט נפטר א צדיק-הדור, איז גרעסער דער צער, ווי דאס בית המקדש איז חרוב געווארען. און פונקט ווי דאס בית המקדש און פונקט ווי דאס בית-המקדש האט געדארפט האבען שמירה, איז דאס ארט, וואו עס ליגט דער צדיק-הדור א מקום הקדושה, דעריבער מוז דאס דאזיגע מקום אויך האבען שמירה.

די ראדאשיצער חסידים האבען דעריבער בעשלאסען ארויסצושיקען אויפ'ן בית-עלמין משמורים, וועלכע זאלען וואכען ביים רבי'נס קבר בייטאג און ביינאכט און בסדר זאגען תהילים.

די משמורים וואכען ביים רבי'נס קבר זייט שבת ביינאכט. ביים שיין פון אנ'אנגעצונדענער לאמטער זאגען זיי תהילים און וועקען איינער דעם אנדערען צום אויפזיין.

די משמורים טרעטען נישט אפ פון קבר סיי בייטאג, סיי ביינאכט.

נישט אומזיסט האט מען זיך פרייטאג צו נאכטס דערצעהלט אין די חברות, אז ווען דער גרויסער עולם איז זיך פונאנדערגעגאנגען פון דער לויה, איז ביים קבר איבערגעבליבען א מנין חסידים, כדי צו האלטען שמירה און דארט אפהאלטען שבת, ווי עס בעדארף צו זיין.

נעכטען — גיט מען איבער — האט א שומר, וועלכער האט געוואכט שבת ביינאכט ביים רבי'נ'ס קבר, איבערגעגעבען זיינע בעקאנטע, אז אין מיטען דער נאכט איז איהם פלוצלינג בעפאלען א שלאף, און איהם האט זיך גע'חלומ'ט, אז דער נפטר, דער רבי ר' אליעזר דוד'ל זצ"ל, איז צו איהם צוגעגאנגען, אנגעריהרט איהם די האנד און געזאגט:

— געהט אהיים, ר' יוד, איהר דארפט מעהר נישט דא זיין, געהט אהיים, איהר האט א נייעם רבי!

ווען דער שומר האט געעפענט די אויגען, האט ער זיך ארומגעקוקט, גוט אויסגעריבען די אויגען, און זעהענדיג, אז ער געפינט זיך אויפ'ן בית-עולם האט ער ווידער, ביים שיין פון דער אנגעצונדענער לאמטערן, גענומען זאגען תהלים.

* * *

נעכטען האלב 12 א זייגער בייטאג איז מיט'ן אינטער-נאציאנאלען עקספרעס-צוג אנגעקומען פון ווארשא קיין לאדז דער גערער רבי שליט"א. אויפ'ן וואקזאל האבען דעם רבי'ן אפגעווארט א היבשער עולם חסידים.

נאך נעכטען ביינאכט איז דער רבי געווען אויף די שבע-ברכות פון דער חתונה פון בענדינער רבי'נס זוהן און ה' מאיר יאסקאוויטש'עס טאכטער.

היינט אין דער פריה וועט דער גערער רבי שליט"א מנחם אבל זיין דעם רבי ר' חיים אשר'ל שליט"א.

* * *

היינט, מאנטאג, הויבט מען אן צו בויען דעם גדר און אוהל ארום רבי'נס קבר. דער גדר זאל פערטיג זיין אין משך פון די שלושים.

צי זענען פארגעקומען חלוקי דעות ווענען דער קבורה?

נ. ה' רעדאקטאר!

איהר ווערט העפליך געבעטען צו געבען אנ'ארט אויף די שפאלטען פון אייער ווערטער צייטונג פאר דער פאלגענדער ערקלערונג:

אין דער היגער פרעסע איז געדרוקט געווארען א סענסאציע, דאס ווענען דער קבורה פון ראדאשיצער רבי'ן זצ"ל, זענען פארגעקומען חלוקי דעות צווישען ביידע זוהן פון רבי'ן זצ"ל. מיר אונטערגעשריבענע ליקענען עס אב קאטעגאריש. אמת איז, אז ביידע ברידער, אזוי דער ראדאשיצער רב הרב ר' ישראל יוסף שליט"א, ווי אויך דער יונגערער ברודער, הרב ר' חיים אשר'ל שליט"א, האבען געפאדערט, אז דער צדיק, דער רבי זצ"ל, זאל קומען צו קבורה נעבען זיינע עלטערן אין ראדאשיץ. ווארום ווען דער ראבינאט האט אין דער [illegible] בעהאנדעלט די פראגע מכוח דעם עדות, וואס האט איבערגעגעבען די ווערטער פון רבי זצ"ל, אז עס איז איהם ניחא צו זיין אין לאדז ביי זיינע גוטע פריינד, האט הרב ר' חיים אשר'ל שליט"א ארויסגעזאגט זיין מיינונג, אז דאס האט נאר געהאט א בעדייטונג צו זיין אין לאדז בחייו. אבער נאך דער פטירה איז געווען זיין רצון נקבר צו ווערען בקברות אבותיו. אזוי ווי עס שטעהט: „ושכבתי עם אבותי", שטימענדיג דערמיט די פאדערונג פון עלטערן ברודער, דעם ראדאשיצער רב שליט"א.

דער ראבינאט פון זיין זייט האט אויסגעפונען אויפצווייזען דעם אמת'ן רצון פון צדיק זצ"ל דורך א גורל. דאס, און נאר דאס האט בעצוואונגען דעם הרב ר' חיים אשר'ל שליט"א נישט ארויסצוטרעטען געגען ראבינאט, ווייל אין זייער כבוד הענגט דער גאנצער כבוד תורתנו הקדושה, ווי אויך נישט געקאנט זאגען קיין ווארט געגען גורל, ווייל דער פסוק זאגט: „בחיק יוטל הגורל ומה' משפטו יצא". דאס זעלבע האט ער זיך אויסגעדריקט אין זיין קורצען הספד און געפונען דערויף אן ערקלערונג, אז עס איז געווען א רצון עליון דער גרויסער צדיק זאל נפטר ווערען אין לאדז מכפר צו זיין אויף די זינד פון חילול שבת, וואס איז כעובר עבודה זרה מיט דעם בעדרונג אפצוהאלטען זיך אויף ווייטער פון חילול שבת און בזכות זה וועט דער הייליגער נפטר זצ"ל זיין א גרויסע שמירה פאר דער גאנצער שטאט לאדז. עס וועט מקיים ווערען דער פסוק: „וגנותי על העיר למעני ולמען „דוד" עבדי".

גלייכצייטיג ווענען די יחיעות און פארוואורפען געגען דער פערזאן פון ראדאשיצער רב שליט"א, ווי: טלית, קוטעל, לערן מושעל, איז אלץ א שקר גמור.

מיט אכטונג

ארמור מלאדז הרב ר' יוסף ברוך נאטשאל, הרב מושארנוב ר' יחזקאל נאטשאל, הרב מ[illegible] צוב ר' משה אייבשיץ, הרב מקאמינסק ר' ראובן ישכר ירחמיאל רבינוביץ, הרב מיעזוב ה' ישכר יוסף אלפס.

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר געהמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד.
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

ווידער אמאל: „יודישע פריווילעגיעס"

מיט א סורצער צייט צוריק איז צו אלע וואיעוואדזשטוועס פונאנדער־געשיקט געווארען א צירקולאר פון אינערן-מיניסטער סקלאדקאווסקי, לויט וועלכען ס'ווערט ערלויבט צו בענוצען זיך מיט דער יודישער און העברעאישער שפראך אויף עפענטליכע פערזאמלונגען.

דאס האט קיין גרויסען רושם אין דער פרעסע נישט געמאכט צוליב די פאלגענדע טעמים: ראשית, האט די פערארדנונג פון מין. סקלאדקאווסקי א פראקטישען ווערט נאר פאר קליין-פוילען, מחמת אין קאנגרעס-פוילען און אויף די קרעסען איז איבערהויפט נישט געווען קיין פערבאט צו בענוצען העברעאיש און יודיש אין דער עפענטליכקייט; והשנית, זענען אויך אין קליין-פוילען גופא דאס רוב סטאראסטעס געווען אויף אזוי פיל יושב'דיג, אז זיי האבען זיך נישט גערעכענט שטרענג-פארמאליסטיש מ'ט די אלטע, פערשימעלטע פארש־יפטען פון דער רעאקציאנערער רע-גירונג פון אמאליגען עסטרייך-אונגארן. ועל-כולם האט מין. סקלאדקאווסקי בכלל קיין שום פרינציפיעלע נייעס נישט איינגעפיהרט, מחמת לויט דער פוילישער קאנסטיטוציע „האט יעדער בירגער דאס רעכט צו אפהיטען זיין נאציאנאליטעט און צו פלעגען זיין שפראך און זיינע נאציאנאלע אייגנטימליכקייטען".

אלא-וואס? — די קאנסטיטוציע איז ביי אונז נישט לויט אלע פיט-שעווקעס אפגעהיט געווארען... איז מען דאך שוין צו אלץ געווען צוגע-וואוינט און מ'פלעגט זיך ווי נישט איז אנ'עצה געבען.

דעריבער האט דער דערמאנטער צירקולאר פונ'ם אינערן-מיניסטער וועגען דאס רעכט צו בענוצען יודיש און העברעאיש אויף עפענטליכע פערזאמלונגען נאר א דעקלאראטיווע בעדייטונג.

אבער אונזערע היימישע אנטיסעמיטען וואלטען באמת געהאט באנקראטירט, אויב זיי זאלען נישט אויפהויבען אויך ביי אט דער געלע-גענהייט א „פאטריאטישען" אליארם, אז „די יודען פערכאפען פוילען".

און לאמיר נאר א ביסעל צוהארטשען, וועלען מיר נאך זעהן, ווי די ענדעקישע רעדאקטארען וועלען נאך צערייסען אויף זיך די קליידער און בעשיטען פיט אש זייערע אבל'דיגע קעפ צוליב דעם דאזיגען „גוואלדיגען טריאומף" פון די „זקני-ציון"...

דערווייל האט זיך אבער נאר אבגערופען דער רעדאקטאר פון „גלאס נאראדו" יאן מאטאסעק, וועלכער איז ארויס מיט זיין גאנצער שווע-רער ארטעלעריע געגען דעם לעצטען צירקוליאר פונ'ם אינערן-מיניסטער אין ארטיקעל „ביי-נביאה'דיגער צירקולאר", וועלכען דער מחבר פערענ-דיגט מיט'ן פאטעטישען אויסרוף:

געגען די טענדענצען פונ'ם דאזיגען צירקולאר וועט די פוילישע גע-זעלשאפט זיך פערשטעלען מיט אלע איהרע קרעפטען. א יודעא-פאלא-ניא וואלט געווען דער סוף פון פוילען".

און וואס דעם ענדעקישען רעדאקטאר פערדריסט אממערסטען, דאס איז שוין פשוט לעבערליך:

„דער יסוד פונ'ם צירקולאר — שרייבט ער — איז ארויס פון די פאליטישע דעפאדענטען ה"ה סטאניסלאוו גראבסקי און ה' אלעקסאנדער סקזשינסקי, וואס פאר זייערע פעהלערן האבען מיר שוין גענוג בעצאהלט און מיר צאהלען נאך כסדר".

מילא, די יודענפריינדליכקייט פון ה' סקזשינסקי'ן זענען מיר נאך אויך מוחל דעם ה' מאטאסעק. אבער די „סימפאטיעס" פון ה' סט. גראבסקי'ן צו יודען — דאס איז שוין סיידען א פראדוקט פון דער אין מיטען ווינטער קינסטלעך-צעהיצטער פאנטאזיע פונ'ם ענדעקישען רעדאקטאר.

אבער צוזוקענדיג זיך נעהנטער צו די טענות ומענות פונ'ם „גלאס נאראדו"-רעדאקטאר, איז כדאי זיך אפצושטעלען נאך אויף זיין בעהויפ-טונג, אז דער לעצטער צירקולאר פונ'ם אינערן-מיניסטער גיט די יודען די „פריווילעגיע"... צו בענוצען אזש גאנצע דריי אפיציעלע שפראכען (יודיש, העברעאיש, פויליש).

אוי, ווי געשריען! ס'ארא „פריווילעגיע"!...

מיר, יודען, האבען פיל גרעסערע צרות פון אונזערע צוויי-שפראכי-קייט, און דאך דאנה'ן מיר נישט אזוי שטארק.

טא זאל-זשע אויך דער קאפ פונ'ם ענדעקישען רעדאקטאר נישט ווייטאגען פאר אונז.

מיר זענען שוין גענוג פערזארגט!...

ל. ס.

יודישער ארדען אין אמעריקא פייערט 40-יעהריגען יובילעאום.

ניו-יארק (יט"א) דער ארדען „בני ברית" האט דא נישט לאנג גע-פייערט דעם 40-יעהריגען יובילעאום פון זיין עקזיסטענץ.

דער דאזיגער ארדען איז געגרינדעט געווארען דעם 17. פעברואר, 1887 אין ניו-יארק, אויף א פערזאמלונג פון עט-ליכע פערזאן. אין משך פון די 40 יאהר צייט פון זיין עקזיסטענץ האט דער אר-דען זיך אנטוויקעלט און צעהלט איצט 600 אבטיילונגען און 29 פערשידענע שטעט פון אמעריקא מיט א מיטגלידער שטאנד פון לערך 100.000 פערזאן. דער גרויס-מייסטער פון ארדען איז איצט רולטשה הארטמאן.

נאטאן שטרויס אין ארץ-ישראל.

ירושלים (יט"א) קיין חיפה איז געקומען צו פאהרען דער בעריהמטער יודישער אמעריקאנער פילאנטראפ נאטאן שטרויס. דער נאסט איז בעגריסט געווא-רען דורך די מיטגלידער פון ציוניסטי-שען עקזעקוטיוו אין ארץ ישראל און פערטרעטער פון פערשידענע יודישע אינסטיטוציעס. נאטאן שטרויס האט זעת זיין רייזע קיין ארץ ישראל גע-פייערט אויפ'ן שיף זיין 79. געבורטס-טאג. אין ארץ ישראל וועט ער פערברענ-גען איינינע וואכען כדי זיך פערזעגליך בעקענען מיט דער ארגאניזאציע פון א געזונדהייטס-צענטער. דער געזונדהייטס-צענטער איז בעשטימט פאר דער גאנ-צער ארץ ישראל בעפעלקערונג אהן אונ-טערשיד פון ראסע און רעליגיע.

יודישע נייעס.

אלטער מינסקער בית-המדרש פערוואנדעלט אין א ספארט-קלוב.

מינסק (יט"א) דער אלטער בית-המדרש איז פערוואנדעלט געווארען אין א ספארט-קלוב עס איז דארט איינגעאר-דענט געווארען אויך א לעזע-זאל, בופ-ליאטעק און אז וו.

כינעזישער דיפלאמאט חתונה געהאט מיט א יודיש מעדעל.

רינגא (יט"א) דא איז פארגעקומען א פערלאבונג פון ערשטען סעקרעטאר פון דער היגער כינעזישער געזאנדשאפט קיננינגמאן מיט דער יודישער פרויליין דיקסמאן. קיננינגמאן איז א זוהן פון נעוו. כינעזישען געזאנדטען אין בערלין און רעכענט זיך פאר א פעהיגען דיפלא-מאט. עס איז מעגליך, אז נאר אינגי-כען זאל ער בעשטימט ווערען אלס גע-זאנדטער אין ריגע אנשטאט דעם בויז-איצטיגען, וועלכער ווערט אבגערופען.

הרב שנאורסאן — קאנדידאט אין האמלער סאוויעט.

מינסק (יט"א) דער „אקטיאבער" מעלדעט מיט, אז אלס קאנדידאט אין האמ-לער סאוויעט פיגורירט אויך דער בע-וואוסטער האמלער ר' שניאורסאן. פרענ-געגדיג די דאזיגע ידיעה קלאגט זיך דער „אקטיאבר" אויף דער נישט-דערלאזי-בארקייט פון אזא מין דערשיינונג.

מלחמה-ענטשעדיגונג פאר ארץ-ישראל איינוואוינער.

ירושלים (יט"א) ווי עס מעלדעט מיט דער אראבישער ארגאן „פעלעסטין" האט די אינטער-אליאנץ קאמיסיע פאר מלחמה ענטשעדיגונג בעשלאסען צו בעצאהלען די אויסלענדישע איינוואוי-נער. פון ארץ ישראל אנ'ענטשעדיגונג פאר די מלחמה-פערלוסטען אין הויך פון 1.840.000 פונט. די איינוואוינער פון פתח-תקוה אליין בעקומען א סומע פון 75.000 פונט.

8 יודישע שוועסטער-קרבנות פון א באנדיטען אנפאל.

רינגע (יט"א) אינליפוי זעגען באנ-דיטען בעפאלען דאס געשעפט פון די שוועסטער יודעלאוויטש. איינע פון זיי האבען זיי דער'הרג'עט אויפ'ן ארט. די צווייטע פערוואונדעט און נאלדעם וועגען זיי אנטלאפען נישט בעוואוסטזיניג נארנישט מיטצונעמען.

אויף א קרומען וועג.

צו די יודיש-אוקראאינישע בעציהונגען.

פון רעפ. ד"ר א. אינזלער.

מען הויבט אן ביי אונז וואס אמאל מעהר צו ווענדען די אויפמערקזאמקייט אויף דעם זעהר ווילטיגען פראבלעם פון די געגענזייטיגע בעציהונגען צווישען דער יודישער און אוקראאינישער בעפעל-קערונג אין גאליציע. עס איז זעהר נויטי-ווענדיג, ביז איצט האבען מיר א סך געזינדיגט אין דעם פרט, מיר האבען גע-לעבט אין טאג אריין, נישט געזעהן דעם מארגען, פערגעסען דעם נעכטען...

מיט דער צייט האבען זיך אנגעהויפ-טעלט געגענזייטיגע פרעטענזיעס, קרענ-קונגען און פארווארפען, ביז מיט א מאל שטעהען מיר אין דער פאסע מיט פון א געפעהרליכער — פאר ביידע צדדים — פערביטערונג, וואס הויבט אן צו צייטיגען שעדליכע סימפטאמען פון א גאר געפעהרליכער קראנקהייט — נאציאנאליסטישער אויפהעצונג.

רוהיג און איבערלעגענד מוזען מיר דעם צושטאנד בעטראכטען און בעהאנד-לען. עס איז היינט נישט נאר א פראגע פון פאליטישער אנשויאונג און שטעלונג עס איז שוין א פראבלעם פון נאציאנא-לער פסיכאז אויף אוקראאינישער זייט. א פסיכאז מוז שטודירט, פערשטאנען ווע-רען, אויב מען וויל זי פרובען היילען. מיר מוזען דערפאר — געמעסיגט שטע-לינג צו דער געשאפענער סיטואציע — רעכענען זיך מיט דעם פסיכאלישען צו-שטאנד, וואס איז נישט פלוצלינג אויס-געבראכען, נור פאמעליך — זיכער אויף פסיכישען טאראן — זיך צוגעגרייט זינט א לענגערער צייט.

עס וועט אונז געגענזייטיג נישט וויים ברענגען, אויב מיר וועלען אנהויבען דעם שמועס פון אינקרימינאציעס און פאר-ווארפען; ווער איז שולדיג. נישט וועגען דער שולד-פראגע האנדעלט עס זיך, נור וועגען א וועג צוריק צו געפונען די בשותפות'דיגע פערשטענדניש. מיר וועלען קיינמאל נישט קאנען צוגעבען אונ-זער אויסשליסליכע שולד ווייל עס וואלט געווען א חויב שלום — נישט אמת. אבער מיר ווילען אויך ארייננפאלען אין דעם פעהלער, וואס מאנכע בעגעהן און וועלען אינגאנצען פון זיך ארויסווארפ-ווא-פען די שולד פון דער געשפאנטער סיטואציע אויף אונזערע אוקראאינישע שכנים.

מיר זענען ביידע נישט פריי פון שולד!

זאל זשע זיין דערפון געדרונגען, אז מיר זאלען זיך געגענזייטיג די שולד איינער פארווארפען, בויז דער ריוח פון אונזער אפשוואכען זיך אין דעם קאמף וועלען רוהיג איינקאסירען די — פוי-לישע שאוויניסטען און אויסנוצען גע-גען אונז ביידע.

מען האט ביי אונז און מען האט אויך ביי די אוקראאינער צו פריה, צו זעהר פערגעסען, אז לעת עתה טאר מען גיט קיין צייט און נישט קיין קראפט פערלי-רען פאר דער הילף פון אלטען: „די-ווידע עט אימפערא" (צעשייד און רע-גיר), וואס כמעט אלע פוילישע פאר-טייען פרובען אנווענדען בנוגע די נא-ציאנאלע מינדערהייטען.

דאס פערגעסען איז וויים אוועק. ביי אין דער פרעסע, סיי אין דער טאג-טעג-ליכער עקאנאמישער ארבייט זעהט מען אפיידרינגען א סאך פון שנאה וואס פער מיפט דעם אפגרונד. מיט איינציגע הענד שארען מיר צוזאמען הייסע קויהלען פאר א פרעמדען אויוועז.

מיר ווילען ניט ארייננגעהן אין פרטים. עס וואלט אונז געמוזט אוועקפיהרען אויפ'ן וועג פון פאלעמיק און מיר שמרע-פען נישט צו פערשארפען, נאר מילדערן די געגענזאצען. דאס קאן מעגליך זיין, אויב מיר וועלען פרובען זיך געגענזייטיג צו פערשטעהן. צי פערשטעהט אבער די לאגע איינער פון צווייטען? דער טאן פון מאנכע אוקראאינישע ארויסטרעטע-מונגען איז גאר קיין בעווייז נישט פון פערשטענדניש. אויף דער פוילישער קא-ווארליע פאלט אראפ דער אוקראאיני-שער האמער און דו, יוד, זעה — זאלסט ליגען צווישען האמער און קאווארליע און בלייבען גאנץ און נישט פערוואג-רעט.

די קוני איז שווער צו בעשרייבען אפשר האט מען ביי א מייל פון אונזער קרייזען באמת איבערגעטריבען, אז אין דער מאמענטאן געדריקטער אוקראאינישער מאסע ליגט פערבארגען א קראפט, וואס קאן ווערען גלייך געפעהרליך, ווי דער פאליציאנט און סטאראסטא, אבער אויב די אוקראאינער ווילען אין דעם דערמאהנען מיט דעם טאן פון דראהונג און געוואלד, וואס ליגט אין דער באי-קאט-אגיטאציע, וועלכע פערשפרייט זיך וואס אמאל שארפער און העלער, מוזען זיי א גרויסען פעהלער. דער פעהלער קאן זיך נוקם זיין, אויב ער וועט פערשפארען דעם וועג, וואס מיר געהען און וואס זיי מוזען געהען, דעם וועג, אויף וועלכען מיר האבען נאך לאנג בשותפות צו גע-הען און צו שטרעבען.

מיט נע-ווען, צארן און כעס מאכט מען נישט קיין פאליטיק, אבער גור — שלעכטע פאליטיק... פעראנטווארטונג-פולע קרייזען דא און דארט מוזען אין דעם געדענקען. פון דעם קרומען וועג פון — אוי! האוקראאיניש איבערגעמא-לענעם שילד פון ענדעקישען אנטיסע-מיטיזם מוזען די אוקראאינער אראפ צוריק אויף דעם וועג פון פערשטעהען פון דער יודישער לאגע. אויב זיי ווי-לען מיט רעכט קאנען פאדערן, אז מיר זאלען זיי אויך פערשטעהן. דורך שנאה און דראהונג בעציהונגען ווערען, די מוז ערצויגען ווערען: שנאה און דראהונג זענען שלעכטע ערציהונגס-מיטלען.

דעם פראגישען פלאנטער פון צוויי פעלקער, וואס לעבען מיט זיך און נע-בען זיך, מוז געלעזט ווערען פון רוהיגע, איבערלעגטע פעראנטווארטונגפולע מענ-שען. עס איז א ווילטיגער געבאט פאר ביידע.

די לאגע אויפ'ן האנדעלס-מארק אין תל-אביב פערבעסערט זיך.

תל-אביב (יט"א) דער „פאלעסטיין ביולעטין" מעלדעט מיט, אז די לאגע אויפ'ן האנדעלס-מארק אין תל-אביב האט זיך לעצטענס בעדייטענד פערבעס-סערט. עס האט זיך פערשטארקט די נאכפראגע אויף פערשידענע סחורות ספעציעל אויף בוי-מאטעריאלען.

דער נס פון דער רויטער מיהל.

(פון דער סעריע: מעשה'לער וועגען ראדאשיצער רבי'ן).

פון בן-מנחם.

אין שטעטעל ביאלאטשאוו, האט גע-פינט זיך נישט ווייט פון ראדאשיק, די רעזידענץ פון נפטר און פון בעריהמטען שטעטעל פושיסכא, וואו עס איז געבוי-רען געווארען דער בעריהמטער אין דער חסיד'ישער וועלט, דער יוד הקדוש, האט געוואוינט א פריץ מיט'ן נאמען דער „בייזער קאזשמיעזש".

דעם נאמען דער בייזער קאזשמיעזש האט צוגעפאסט פאר'ן פריץ, וועלכער איז בטבע געווען א בייזער, אנ'אויפגע-רעגטער, א שטיק משוגענער און פער-שטעהט זיך, א גרויסער צורר ישראל.

דער בייזער קאזשמיעזש האט נישט געקענט אנקוקען א יוד פאר די אויגען; ער האט פשוט געהאט יודען התכלית השנאה און שטענדיג בעמיהט זיך אנצו-טון זיי געברענטע צרות: ער האט אויס-געזוכט אלע אויסריידען, אבי שלעכט צו טון יידען.

דער פריץ איז געווען א גרויסער שכור; אין זיין פאלאץ אין ביאלעטשאוו איז שטענדיג פארגעקומען הוליאנקעס. דער פריץ און זיינע קאמעראדען האט זיך ממש געפרעגעלט אין אויסגעלאסענ-קייט און גנישות.

אפט האבען זיך די פויערים פער-זאמעלט אויפ'ן שאסע און אין דער פינסטערער נאכט און ביים שיין פון די שטערן אין הימעל זיך צוגעהערט צו דעם ווילדען געזאנג, וואס האט זיך גע-טראגען פון שעהנעם פאלאץ, וועלכער איז ארומגערינגעלט מיט א פראכטפולען, געצערטעלטען, געהיישעבעם וואלד; זיי האבען זיך אנגעקוקט אין די פענסטער, וועלכע זענען געווען פערשטעלטע מיט זיידענע פארהאנגען.

אפט האט געקענט טרעפען, אז אין דער פינסטערער נאכט זאלען זיך עפע-נען א צוויי דריי פענסטער, פון דארט זאלען זיך בעווייזען ווילדע צעשויבער-טע קעפ מיט פערפלאמטע האלב-וואהנ-זיניגע פנים'ער און הענט האבען זיך אויסגעשטרעקט אין דער לופט. אין די הענד האבען זיך געפונען אלט-פוילישע ביקסען און אנדערע געווער, מיט וועל-כע מען פלעגט שיסען אין דער נאכט אריין, אהן ציל, אהן זין, אהן שכל — גלאט אזוי אין דער [illegible] אנ'אויסטערלישען פערגעניגען.

די פויערים זענען זיך צולאפען אין די כאטעס, מורא-האבענדיג, אז א פער-בלאנדזשעטע קויל זאל זיי טרעפען עמיצען פון זיי. דאס שיסעריי האט אזוי געקענט דויערן עטליכע שעה...

עס האט אויך געקענט טרעפען, אז אין אלע עטליכע צוואנציג פענסטער פון פאלאץ זאל מען ארויסשטעלען ברענענדיגע שווארצע ליכט וואו מען זאל פלוצלינג איינעהענדיג אנהויבען ברומען און זינגען טרויער-תפילות און געזאנגען, פונקט ווי עמיצער איינעווייניג, א גרויסער האר, וואלט די נשמה אויס-געהויכט...

און נאך אנדערע ווילדע זאכען האט מען זיך אנדערצעהלט.

קיין שום מאכט האט נישט געקענט אראפזעצען דעם ווילדען פריץ און איהם בעאיינפלוסען, אפצושטעלען די ווילדע שטיקלעך. בל-יז איינער איז געווען, וואס האט דעם פריץ ווייכער געמאכט און פערטיליגט פון זיין הארץ די בייזע פלע-נער יודען צו טון שלעכטס.

דער דאזיגער איינער איז נישט גע-ווען קיין אנדערער, ווי דער ראדאשיצער רבי.

און די זאך איז אזוי געשעהן:

אין דארף קושישאצע האט זיך גע-פונען אנ'אלטע מיהל, וואס האט גע-הייסען די רויטע מיהל, מחמת זי איז א העלפט געווען געמויערט פון ציגעל. די מיהל איז געווען אנ'אלטע, זעהר אנ'אלטע. נאך ביז קנאפע 60 יאהר האט דער יוד אהרן דארפסגייער, וועל-כער האט זי געהאלטען אין ארענדע, איינגעזעהן, אז איין וואנד פון איהר פאלט איין און ער האט געבראכט פון דער מאחיאט-שטאט קענץ (הנקרא קינצע) א ניהר ציגעל און צוגעבויט א וואנד. פון דאמאלט שטאמט דער נאמען די רוי-טע מיהל.

מיט דער צייט האט ר' אהרן דארפס-גייער איינגעזעהן, אז די מיהל טויג צו גארנישט. ער האט געדינגען אין פאכט אנ'אנדערע מיהל, אין אנ'בנייערן דארף, נעמליך, ביים גראף פלעצער, וועלכער איז בעקאנט אין דער געגענד פון רא-דאשיק, קינצק און אפאטשנע פאר א גרויסען אוהב ישראל. די „רויטע מיהל" איז געווארען פערלאזט און איינזאם.

אין די דערפער פון יענעם קאנט געפי-נען זיך וועניג יודען, קוים א צוויי-דריי אין א דארף.

שבת דאווענט מען אין קיין מנין; דער וועג צו א גרויסען יודישען ישוב איז ווייט און מען מוז עובר זיין אויפ'ן תחום שבת. איז מען שבת קודש אין דער היים און מען דאווענט בעזונדער, פאר זיך.

יום-כפור איז אבער עפעס אנדערש, יום-כפור מוז מען שוין דאווענען מיט מנין. עס איז דאך עפעס דער גרויסער הייליגער טאג פון משפט, דין און תפלה.

עטליכע וואכען פאר יום-כפור איז צו-זאמענגערופען געווארען א מין „קאנפע-רענץ" (לויט'ן היינטיגען לשון) פון אלע יודען אין די דערפער פון יענער גע-גענד. פון יעדען דארף איז געקומען איין יוד, „א דעלעגאט". די אסיפה איז פארגעקומען אין א קרעטשמע.

מיר האבען נישט וואו צו זאגען א יודיש ווארט! מיר וועלען פערגרעבט ווערען, ווי די כאמעס! — האט די אסיפה געעפענט דער זקן ר' טוביה'דע מאכ-משארוש.

— יא, עס איז אך און וועה צו אונז, דארפס-יודען! — האט מיט א קרעכץ צו-געגעבען א צווייטער יוד.

— ביטער איז דער גורל און טרוי-עריג דאס לעבען פון אונזערע דארפס-יודען! — האט צוגעקרעכצט א צווייטער דארפס-יוד מיט עשו'ס ידים.

קורץ געריידט, פון דער אסיפה איז געבליבען, אז די „רויטע מיהל", וואס איז געשטאנען פערלאזט און איינזאם זינט א דרייסיג יאהר, זאל מען אויס-פוצען, ארוממויערן און בענייען און דארט זאל מען ארייגשטעלען א ספר-תורה און מען זאל דארט דאווענען אין די ימים-נוראים.

אזוי איז טאקע געבליבען.

דער [illegible]

די מיהל האט געהערט נישט צו קיין אנדערן, ווי צום „בייזען קאזשמיעזש". ער אליין האט נישט געוואוסט וועגען דעם. דערגאנגען איז ער עס דורך א צופאל. מישענדיג איינמאל די ביכער פון „אינווענטאזש", אין וועלכע עס איז פערשריבען געווארען דאס פערמעגען פון זיין זיידען און עלטער-זיידען, האט ער זיך דערוואוסט, אז עס איז געבלי-בען א ירושה א מיהל.

און דאס איז געווען די רויטע מיהל. צוויי טעג פאר'ן הייליגען טאג האט ער ארויסגעשיקט אויפ'ן ארט א שטאטס איצוקוקען ווי די מיהל זעהט אויס. דער שטאטס איז צוריקגעקומען און דערצעהלט דעם אמת: די מיהל איז קיין מיהל נישט און די יודען מאדליש-ווען דארט אין „סאנדני דזשיען".

— וואס? — האט דער פריץ געטון א טאמפע מיט'ן פוס און דאס גאנצע בלוט איז איהם געקומען אין פנים אריין — די פערפלוכטע זשידעס האבען זיך דארט בעזעצט?

זיינע הענד האבען זיך איינגעקלעמט אין פויסטען און זיינע אויגען האבען געברענט פון גיפט און האס צו יודען פלוצלינג האט ער אויסגעפלאצט אין א טייוועלש געלעכטער, פערשטשירענדיג די ליפען און צעקריצענדיג די ציין פון דער פרייד פון א נקמה-פלאן, וואס איז איהם ענטשטאנען אין קאפ.

און דער צורר ישראל האט געתאנט אזא מין ווילדען פלאן:

ער וועט קומען צו פאהרען אום יום-כפור צו דער „רויטער מיהל", אין דער רגע, ווען די יודען זענען פערזונקען אין לעבען אין תפלה. די פראבקעס וועלכע ער וועט מיטנעהמען, וועלען ארויסטרייבען אלע יודען מיט דער ספר תורה און די הייליגקייטען אין די הענד און די געביידע פון דער מיהל וועט ער בעגיסען מיט נאפט און בענזין און א דערנאך לאזען אויספלאקערן אין דער לופטען.

— כא—כא—כא! — האט דאס מיאוס'ע כל'מענדיגע געלעכטער זיך געריסען פון זיין מויל — איך וועל די זשידקעס ווייזן א „סאנדני דזשען".

(ענדע פאלגט).

שאנכיי — די שטאדט, וואס ענטשיידעט איבער'ן ענגלישען פרעסטיזש.

די גרויסע פאליטישע בעדייטונג פון דער כינעזישער שטאט וואס שטעהט איצט אין מיטעל־פונקט פון וועלט־אינטערעס.

(א בריף פון לאנדאן) — פון יהודה—אב.

וואס אין יעדער אנדערער גרויסער מלוכה איז א סענסאציע, איז ענין, וועגן וועלכן מען רעדט מיט א פינסטערער פארזארגטקייט און אין א פאנישער שטימונג, אין ענגלאנד א פשוט וואכעדיגע טאג־געשעפט אין קאלט־בלוטיקייט און וואלער רוהיגקייט. אפילו בשעת דער וועלט־מלחמה האבן די מלוכה־מענער און סטראטעגען נאך זייערע בלוטיגע, גרויזאמע מעשים, זיך רוהיג לויט דעם אופן פון דזשענטלמען, געשפילט אין פוטבאל, אין טעניס און זיך בעשעפטיגט מיט אנדערע ריין־ענגלישע פארוויילונגען. אזוי איז שוין דער קאלטער ענגלענדער. קיין געשעהניש אין דער וועלט ווערט נישט אומבילדן זיין פסיכאלאגיע און זיין שטייגער.

אין דער וועלט רעדט מען איצט וועגן די געשעהנישן אין כינא. דער הויפט בעטייליגטער אין די געשעהנישן איז ענגלאנד. זי איז די איינציגע סבה פון די אלע פערוויקלונגען און סכסוכים. עס איז זעהר מעגליך, אז די קאנפליקטן וועלן פיהרן צו א בלוטיגער מלחמה, און אז ענגלאנד וועט מוזן איבערטראנספארטירן אין דעם ווייטן מזרח נישט נור איהר פלאט, נאר אויך א מחנה פון פריוויליגע גוט אויסגעלערנטע סאלדאטן. נישט קוקענדיג אויף דעם, רעדט מען אין ענגלאנד, בעזונדערס אין לאנדאן, זעהר ווייניג וועגן די אלע ענינים. אפילו א געוויסער סענסאציאנעלער בוך וועלכעס איז נישט לאנג ארויסגעקומען אלס טאג־בוך פון א דיפלאמאט, און וועלכער איז נישט מעהר ווי די זאמלונג פון באנאלע מעשות, אינטערעסירט לאנדאן מעהר, ווי די דראָהענדיגע לאגע אין כינא און ווי דער כמעט בעפארשטעהענדיגער קריג. אין די צייטונגען פארנעהמט דער ענין כינא נישט מעהר ארט ווי וועלכער נישט־איז גלייכגילטיגער לאקאלער ענין, צ. למשל, די נויטיגקייט צו רעגולירן יעם [?] שטאטישן פארקעהר אדער דער אופן, ווי דער קעניג האט איצט געעפענט דעם פארלאמענט. די ברייטע מאסן ווייסן בכלל נישט, וואס ענגלאנד וויל פון כינא און וואס כינא וויל האבן פון ענגלאנד. זיי האבן אין זייער לעבן כינא נישט געזעהן, אזוי ווייניג, ווי זיי האבן נישט געזעהן דרום־אפריקא, אויסטראליען, קאנאדא, מצרים און די אנדערע ווייטע און ברייטע קאלאניעס, וועלכע ליגען אין זייער רשות.

אבער די פראגע וועגן כינא איז פאר ענגלאנד אין דער אמת'ן זעהר וויכטיג. אויב ענגלאנד זאל אין איהר סכסוך מיט כינא פערלירן, דעמאלס פערלירט ענגלאנד אויך איהר פרעסטיזש און איהר חשיבות אויף דעם גאנצן מזרח. בכלל איז יעדע מפלה פון ענגלאנד אויף דעם מזרח א סכנה פאר דעם גאנצן בעשטאנד פון דער מעכטיגער גרויס־בריטאנישער אימפעריע.

דער סכסוך גופא איז אין דער ערשטער ריי א ווירטשאפטליכער. די רעוואלוציע האט אין כינא געזיגט. דער איינהיימישער גייסט האט דורכגעבראכן די כינעזישע מויערן. מען וויל זיין ציוויליזירט. מען וויל האבן די מאכט איבער זיך אליין, מען וויל זיך נישט מעהר לאזן פערשקלאפן און אונטערדריקען. אין דעם הויפט־צענטער פון כינא, אין דער פארט־שטאט שאנכאי, האבן די ענגלענדער פיל מעהר פאליטישע רעכטע, ווי די כינעזער, דאס וויל כינא נישט מעהר דערטראגן. געגען דעם פראטעסטירט זי און אזוי ווי מען קען גארנישט מאכן מיט פראטעסטן אליין, נעהמט זי זיך צו מעשים. מען פאלט אן אויף די ענגלענדער, מען צעפרעכט זייערע גוטער, מען בערויבט זייערע געשעפטן, מאנכע פאמיליעס ווערט אויך אויסגעהרג'ט. מען וויל אויף דעם וועג בעווייזן ענגלאנד, אז זי מוז זיך אבטראגן מיט האק און פאק פון כינא און איבערלאזן פאר די כינעזער דאס, וואס די איינוואנדערער האבן דארט געשאפן אין משך פון יאהרען.

די גאנצע וועלט מוז מודה זיין, אז ענגלאנד האט א וואונדערבאר גרויסען קולטור־ווירטשאפטליכען ווערט געשאפן אין שאנכאי. אין יאהר 1842 איז א טייל פון דער גאנצער געגענד געווען א טיפער אומפרוכטבארער זומפ. קיינער האט אין דעם פינסטערן מדבר נישט געלעבט און נישט געוואוינט און קיינעם האט זיך נישט געחלומ'ט, אז מען קען דא שאפן א מענשליכן ישוב פון א הויכער קולטור־מדרגה. ענגלאנד האט דעמאלס געזוכט צו פערשטארקן איהר השפעה אויפ'ן מזרח. אין משך פון א גאנץ קורצער צייט האט ענגלאנד אויסגעטרוקנט דעם באדען, האט געשאפן וועלדער און בעפעסטיגט די געגענט אויפצונעמען מעהרערע צעהנדליגע טויזענד עמיגראנטן, וועלכע מען האט פון לאנדאן אהערגעשיקט. שאנכאי איז געווארן סאניר, דער האפען איז זיך פונאנדערגעוואקסן און אין שטאט האבן זיך קאנצענטרירט האנדעלס־צענטערן פון אלע מלוכות און מדינות. אין יאהר 1849 זענען ארום שאנכאי געגרינדעט געווארן צוויי נייע ישובים פון פרעמדע מלוכות פון פראנקרייך און פון אמעריקא. דאס האט מען געטון אויס קאנקורענץ און קנאה צו דער ענגליש־אימפעריאליסטישער עקספעריאליסטישער עקספאנסיע. דער פראנצויזישער ישוב בעשטעהט נאך ביז אויף דעם היינטיגן טאג. דער אמעריקאנישער אבער האט זיך צונויפגעמישט מיט דעם ענגלישן און היינט עקזיסטירט דער אנגלא־אמעריקאנער צענטער אונטער דעם נאמען „דער אינטערנאציאנאלער ישוב", דאס איז די שטאט שאנכאי. אהן דעם אינטערנאציאנאלן ישוב האט די גאנצע שטאט נישט קיין שום עקזיסטענץ מעגליכקייט. כדי פאר זיך צו זיכערן אלע מעלות פון דעם ישוב, בעזונדערס פון דעם פארט, האט מען געשאפן א מחנה פון ענגלישע בעאמטע, וועלכע פיהרן אן מיט דער שטאט־פערוואלטונג און בילדן א סארט פארלאמענט פאר דעם גאנצן קרייז...

וואהל־רעכט האבן נאר די בירגער, וועלכע צאהלן א גרויסן שטייער און בעזיצען א פעסטען אומבעוועגליכען אייגנטום. די תנאים קענען נור דערפילען די פרעמדע. די ענגלענדער און טייל־ווייז די פראנצויזן. די כינעזער פון שאנכאי זענען שווארץ־ארבייטער, ארימע בעטלערס, קנעכט. זיי האבן נישט קיין געלד און קיין אייגענטום. בכן האבן זיי אויך נישט קיין וואהל־רעכט. דער אינטערנאציאנאלער ישוב פארנעהמט א שטח פון 28 קוואדראט־קילאמעטער. די צאהל פון די כינעזישע איינוואוינער איז לערך א מיליאן נפשות, אלע פרעמדע צוזאמען זענען נישט מעהר ווי 36,000 נפשות, ענגלענדער זענען דארט איינגאנצען 12,000, יאפאנער — 14,000, רוסען — 3,060, אמעריקאנער — 2,000, און פראנצויזן נישט מעהר ווי 400. פון אנדערע נאציעס זענען דארט לערך 5,000 נפשות. נישט קוקנדיג אויף דער געוואלדיגער מאסע פון פרעמדע איינוואוינער און אויף דער געוואלדיגער מאסע פון די כינעזער האבן דארט די גאנצע מאכט און דעם גאנצן איינפלוס די פרעמדע, בשעת די כינעזער לעבן ווי די שקלאפן, ווי מענשן אהן רעכט און אהן ווערדע.

שאנכאי איז היינט די גרעסטע האפן־שטאט פון כינא. צווישן די האפן־שטעדט פון דער גאנצער וועלט פארנעהמט שאנכאי דעם 8־טן ארט. אין יאהר 1925 איז אין שאנכאי געווארן אריינגעפיהרט סחורות פאר מעהר ווי דריי א האלב מיליארד שילינג, בשעת דער גאנצער סחורות־פערקעהר אין כינא בעטרעפט נישט מעהר ווי 7 מיליארדען. דער קאפיטאל וועלכען ענגלאנד האט אין כינא, בעטרעפט מעהרערע הונדערט מיליאנען פונט שטערלינג. מען פערשטעהט אויף אזא אופן, אז נישט נור פרעסטיזש פון ענגלענד'ס מאכט, פון איהר סטראטעגישער און ווירטשאפטליכער פאזיציע, נור איהרע פשוט'ע קאפיטאליסטישע אינטערעסן זי צווינגען צו פערטיידיגען איהר השפעה אין כינא מיט אלע מיטלען און אויף אלע וועגן.

מען קען די ענגלישע מעטאדען און מען ווייסט אז אויף א לאנגער צייט פערעקשנ'ט זיך ענגלאנד, בשעת זי האט ניט די מעגליכקייט דורכצופיהרן איהרע בעשטרעבונגען. עס איז אין דא א רגע מחמת דעם שווער צו זאגן אויב גרויס בריטאניען וועט באמת פיהרן א מלחמה אדער אויב דער גאנצער קריזיס וועט

(ענדע זעה זייט 6).

דורך אנ'אריגינעלן איינפאל בעשווינדעלט א גאנצע שטאדט.

א קאמישע געשיכטע פון איינעם פון די גרעסטע שווינדלערייען ווערט איבערגעגעבען אין דער לאנדאנער „דיילי ניוס". עס איז א געשיכטע ווי אזוי איין מענש האט טעראריזירט א גאנצע שטאט און אלע האבן פאר איהם געציטערט: מען האט איהם געגעבען וויפיל געלד ער האט נאר פערלאנגט און יעדער האט מורא געהאט א פיפס צו טון געגען איהם.

און אט דער מאן האט זיך נישט בעוואפנט מיט קיין רעוואלווער, ער אליין איז זעהר נישט קיין גבור, און דאך האט זיין נאמען ארויסגערופן א שרעק אויף הונדערטער מענשן און ער האט זיך אויפגעפיהרט ווי א צאר, ווי א קייזער, יעמאס ווארט איז א בעפעהל.

דער נאמען פון דעם מאן איז טשארלס וועבסטער, א מענש פון א יאהר 42, און ווער ווייס ווי לאנג זיין ממשלה וואלט נאך אזוי אנגעהאלטען, ווען נישט א פרוי אין וועלכער ער האט זיך פערליבט. אזוי ווי דלילה האט אויסגעגנבעט די גבורה פון שמשון'ען, פערראטען איהם, אזוי האט די דאזיגע פרוי פערראטען וועבסטער'ן און איהם צו דער זעלבער צייט בערויבט זיין מאכט.

געשעהן איז עס אין עדינבורג (שאטלאנד).

מיט א צייט צוריק האט זיך דארט בעוויזען אט דער מאן, מען ווייסט נישט פון וואנען, ווייל ער האט זיך אויפגעפיהרט זעהר מיסטעריעז, סודות'דיג.

דאס ערשטע מאל האט ער זיך בעוויזען אין דער דארטיגער צייטונג „עדינבורג פרעס". ה' וועבסטער איז ערשינען מיט א קאסטעלע אונטער'ן ארעם. ווען ער איז אריינגעקומען האט ער געזאגט, אז ער וויל זעהן דעם רעדאקטאר, און אז דער רעדאקטאר האט איהם אריינגעבעטען אין קאבינעט, האט וועבסטער זיך ארומגעקוקט אין אלע זייטן און געמערקט, אז ער האט זעהר א וויכטיגען סוד איבערצוגעבען.

דער רעדאקטאר איז געווארן נייגיריג און בעווארט צו הערן, וואס ער האט איהם אזעלכעס צו זאגן. וועבסטער האט איהם א ווינק געטון אויפ'ן קאסטעלע און ארויסגערעדט:

— אט דאס איז דער סוד!

— דאס קאסטעלע?

— יא, דאס קאסטעלע!

דער רעדאקטאר האט געמיינט, אז יענער מאן שפאסט מיט איהם, אבער באלד האט ער געזעהן, אז ער איז טויט ערנסט.

וועבסטער האט איהם געוויזען דיפלאמען פון דריי אוניווערזיטעטן און זיך פארגעשטעלט אלס גרויסער געלעהרנטער.

— אין וואס האט עס צו טון מיט דעם קאסטעלע? — האט דער רעדאקטאר געוואלט וויסען.

— דאס דאזיגע קאסטעלע איז די גרעסטע ערפינדונג, וואס איז ווען ס'איז געמאכט געווארן. מיט דעם קאסטעלע קען איך אין איין סעקונדע צושטערן א שטאט, אין צוויי סעקונדען א לאנד און אין א האלבער שעה — די גאנצע וועלט. עס איז א מערקווירדיגע מאשינעריע, דורך וועלכער עס געהען דורך מייאלען־שטראהלן. זיי זענען אזוי קאנצענטרירט, אז זיי קענען פאראורזאכען דעם שרעקליכסטען חורבן, ווען איך גיב איין דריק אויף א קנעפעל.

דעם רעדאקטאר איז געווארן אומהיימליך פון די ווערטער, קוקענדיג אין דעם מאנ'ס פינקלענדיגע אויגען. האט ער איהם געגלויבט, אז ער האט ווירקליך געמאכט אזא שרעקליכע ערפינדונג.

אבער וועבסטער האט פון רעדאקטאר נישט פערלאנגט קיין סך, נאר בלויז א קליינע נאטיץ אין דער צייטונג, אז ער, דער רעדאקטאר, האט זיך איבערצייגט, אז וועבסטער'ס ערפינדונג איז א ווירקליכע קונסט־שטיק און מען קען מיט איהר פערניכטען די וועלט.

אויף מארגען איז טאקע אזא נאטיץ ערשינען אין דער „עדינבורג פרעס".

פון יענעם טאג אן איז וועבסטער בעקאנט געווארן אין גאנץ עדינבורג. ער האט זיך בעוויזען אין געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, ביי פאליטיקער און אין אריסטאקראטישע פאלאצן.

אומעטום האט מען איהם אויפגענומען מיט גרויסע עהרע. איבעראל האט מען זיך געשראקן, אז וועבסטער זאל זיי נישט אנטון א דריק אויף דעם קנעפעל פון זיין מאשינקע און פאראורזאכען א חורבן.

וועבסטער האט באלד דערפיהלט זיין מאכט און די נארישקייט פון די ארומיגע מענשן.

ער האט אנגעהויבען רייסען געלד לינקס און רעכטס, כלומרשט אלס גמילות חסדים, אבער מיט דער אויסרעכנונג קיינמאל נישט צוריקצוגעבען. ער איז אין א שטיקעל צייט געווארן רייך, שטיין־רייך.

נאר מיט געלד אליין האט ער זיך נישט בעגנוגנט. ער האט זיך אנגעהויבען יאגען נאך פרויען — און ער האט באלד געהאט פיל געליבטע.

זיי, די פרויען, איז געפעלען צו זיין בעפריינדעט מיט אזא מעכטיגען מענש, דערצו נאך אזא סודות'דיגער, א בעהאלטענער, בפרט אז ער קריגט נאך אומעטום אזוי פיל כבוד און יעדער האלט איהם פאר א זשעני, פאר א גרויסען ערפינדער.

איינמאל איז צום רעדאקטאר פון „עדינבורג פרעס" געקומען א פאליציי־פארשטעהער און איהם געפרעגט אויב ער קען איהם געבען וועלכע עס איז אינפארמאציע וועגן וועבסטער'ן.

דער רעדאקטאר האט פאר'ן פאליציי־פארשטעהער אויסגעדריקט זיין מיינונג, אז וועבסטער האט ווירקליך געמאכט די שרעקליכע ערפינדונג. פונדעסטוועגען האט ער דעם פאליציי־פארשטעהער געראטען זיך אליין מיט איהם צו בעקענען.

דער לעצטער איז אוועק צו וועבסטער'ן און זיך פאר איהם אויסגעגעבען אלס גרויסער קאפיטאליסט, וועלכער וויל אפקויפען זיין ערפינדונג.

דער כיטרער וועבסטער האט אבער באלד דערשמעקט, אז מען וויל איהם אריינכאפן אין פאסטקע און ער האט שטאלץ געענטפערט:

— ניין, מיין הערר, די דאזיגע ערפינדונג קענט איהר נישט אפקויפען פאר קיינע מיליאנען אין דער וועלט! איך קען זי קיינעם נישט אנטרויען. מיט אט דער ערפינדונג קען מען פאראורזאכען א חורבן און איך וויל אויף זיך נישט נעהמען די פעראנטווארטליכקייט דורך פערקויפען זי צו מענשן, וועלכע קענען זי אפשר אמאל אויסנוצען פאר שלעכטע צוועקן.

דער פאליציי־בעאמטער איז אוועק פון איהם אנ'איבערצייגטער, אז וועבסטער האט ווירקליך ערפינדען אזא שרעקליכען מזיק — און מעהר האט ער איהם נישט בעאומרוהיגט...

אזוי האט וועבסטער אנגעפיהרט זיין שפיל און רייכער געווארן מיט יעדען טאג — אין געלד און אין ליבע.

דאן האט אבער געטראפען, אז ער האט זיך ווירקליך פערליבט אין א פרוי, זעהר שטארק פערליבט. איהר נאמען איז עדנא היינט — און דורך איהר איז געקומען זיין מפלה.

זייענדיג שטארק פערליבט אין איהר, האט ער זיך איינמאל אין א לייכטזיניגען מאמענט ארויסגערעדט, אז דאס קאסטעלע איז א פשוט'ע קאסטעלע און אז איינווייניג געפינט זיך אנ'אלטער וועקער.

איהם האט באלד פערדראסען זיין לייכטזיניגקייט און געוואלט צוריקכאפן, אבער עס איז שוין געווען צו שפעט. ער האט שוין געהאט ארויסגעזאגט.

אויף מארגען האט עס גאנץ עדינבורג געוואוסט.

און נאך דעמזעלבען טאג איז וועבסטער געזעסען אין טורמע פאר שווינדלען, פאר אויספרעסען געלד פון מענשן און פאר נישט אנשטענדיגער אויפפיהרונג.

ער האט נאך אלץ געטענה'ט, אז זיין ערפינדונג איז א ווירקליכע און גע־סטראשעט צו מאכן א חורבן פון דער וועלט, אויב מען וועט איהם נישט בעפרייען, נאר קיינער האט זיך מעהר נישט געשראקן. זיין קאסטעלע מיט'ן וועקער איז שוין געווען פונאנדערגענומען אויף שטיקלעך.

איצט לאכט גאנץ עדינבורג און א סך שעהמען זיך...

די געהיימניש פון יענער נאכט...

שפאנענדער ראמאן פון לאדזשער לעבען.

פון לעאן פיערמאן.

(35־טע פארטזעצונג.)

— האט נישט קיין מורא... — האט גאלדשטיין געזאגט מיט א שמייכעל — איהר וועט זיך שוין פון דאנען נישט ארויסקריגען... הער ווייבערט, איהר וועט היינט נישט אוועקגעהן... — האט ער זיך געווענדעט צו זיין שותף — איהר וועט דעם מאן היטען א גאנצע נאכט... בינדט איהם צו צום בעט'ל... ער ווארפט אראב די שטריק... פעסטער בינדט איהם צו און מיר קענען זיין רוהיג... און דעם קאסטען וועל איך צונעמען... געהט נאך א דראשקע...

ווייבערט איז ארויס אויף דער גאס. גאלדשטיין האט דערווייל פערדעקט דעם קאסטען און אנגעטון דעם פאלטא.

— נו, צום ווידערזעהן, מיין הער! — האט ער זיך געווענדעט צו פארעמבסקי'ן — איך ווינש אייך א גוטע נאכט!... מארגען וועט מען זעהן, וואס מיר זאלען מאכען מיט אייך!...

פאר'ן הויז האט זיך אבגעשטעלט א דראשקע. גאלדשטיין איז ארויס, מיט־נעמענדיג מיט זיך דעם קאסטען. ווייבערט האט ארויסגעשטופט פון בעט דעם שטרוי־זאק און זיך געלעגט אויף דער פאדלאגע. פאר'ן געהן לעגען זיך האט ער נאכגעקוקט, צי די שנירען, מיט וועלכע פארעמבסקי איז געווען געבונדען, זענען נישט לויז געווארן.

דער געבונדענער איז געלעגען רוהיג, מיט'ן פנים צו דער פאדלאגע. אין זיינע אויגען האט געפלאמט דער צארן.

אין צימער איז געווען שטיל. אלע זענען געשלאפען.

בלויז פארעמבסקי האט נישט געקענט איינשלאפען.

22־טער קאפיטעל.

דערווייל האבן די לאדזשער צייטונגען געהאט א נייע סענסאציע. די הויפט־העלדין פון דער בלוטיגער דראמע, אסתר פינמאן, איז ענדליך געכאפט געווארן דורך דער פאליציי.

אלע האבן מיט א געוואלדיגע נייגיריגקייט ערווארט איהרע ערקלערונגען.

קאמיסאר ווארנינג האט געלעגט א גרויס געוויכט אויף יעדער ווארט איהרען און דערווייל האט זיך ארויסגעוויזען, אז פרל. אסתר האט פון גארנישט קיין אהנונג.

זי האט געקענט פינקלען, אבער געגלויבט האט זי איהם נישט און אפילו נישט געקומען אויף דער בעשטימטער „ראנדקע". פון לאדז, האט זי ערקלערט, איז זי נישט אנטלאפען. עס האט זי צוגערעדט דערצו איהר פריינד, א געוויסער ווייגארטען.

— ווידער דער דאזיגער ווייגארטען!... — האט קאמיסאר ווארנינג אויס־געשריען — וואו געפינט ער זיך איצט?

— איך ווייס נישט — האט אסתר געענטפערט. איך האב איהם איבערגע־לאזט אין זאקאפאנע און אנטלאפען קיין ווארשא...

עס איז דעריבער שווער געווען געוואהר צו ווערען, וואו פארעמבסקי האט זיך בעהאלטען. מען האט איהם נויטיג געדארפט האבען, כדי אויפצוקלערן איהם, ווייל די אויספארשונג האט זיך געהאלטען ביים ענדיגען.

אינגיכען האט געזאלט פארקומען דער פראצעס אין געריכט.

און דאס אייגענטליך איז געווארן די סענסאציע. די קאנצעלאריע פון געריכט האט פריהער מיטגעטיילט, אז כדי בייצוּוואוינען דעם פראצעס, מוז מען ארויסנעמען איינטריטס־קארטען און קיינער וואס אהן קארטען וועט זיך נישט קענען צוהערען דעם גאנג פון פראצעס.

מען קען זיך לייכט פארשטעלען, וואס פאר א בעוועגונג עס האט געהערשט אין דער קאנצעלאריע פון געריכט אין די 3 טעג פאר'ן פראצעס. אויפ'ן ערשטען טאג איז ארויסגעגעבען געווארן 50 איינטריטס־קארטען.

דער שטאט האט ערווארט א גרויסע סענסאציע.

אויף דער בעשולדיגונגס־באנק האבן זיך געפונען 2 מענשן — א ברודער און א שוועסטער.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארן ארום 30 עדות פון די פריהערדיגע קרייזען און איינוואוינער פון דער אלט־שטאט.

פאבסט, בעמיהענדיג זיך, מען זאל אסתר'ן בעפרייען, האט איינגעלאדען צום פראצעס די גרעסטע אדוואקאטען פון ווארשא, וועלכע האבן זיך מיט אלע מיטלען בעמיהט צו בעווייזען, אז אסתר איז נישט שולדיג, ווארפענדיג די גאנצע שולד אויף אהרן פינמאן, וועגען וועלכער קיינער האט זיך נישט געזארגט און וועלכער האט נישט געהאט קיין אדוואקאטען. עס האט איהם פערטיידיגט עפיס אנ'מטליכער אדוואקאט אהן פראקטיק.

דער פראצעס האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס נישט בלויז אין לאדז, נאר אויך אין ווארשא. די ווארשאווער יודישע צייטונגען האבן אויפגעפאדערט זייערע קארעספאנדענטען אין לאדז צוצושטעלען אויספיהרליכע בעריכטען.

מען האט גערעכענט, אז דער פראצעס וועט דויערן אמווייניגסטענס א וואך. א טאג פאר די געריכטס־פערהאנדלונגען האט מען פון טורמע מיטגעטיילט, אז דער הויפט־בעשולדיגטער אהרן פינמאן, איז פלוצלונג קראנק געווארן.

אין טורמע־ראפארט איז אנגעוויזען געווארן, אז פינמאן האט זיך אין דער פריה שלעכט געפיהלט, ער איז ארויס אויפ'ן שפאציר און נאכמיטאג האט מען איהם געפונען דער קאמער ליגען א בעוואוסטלאזן.

דער טורמע־דאקטאר האט פעסטגעשטעלט א פערגיפטונג.

ווי אזוי פינמאן האט בעקומען גיפט איז נישט געווען בעקאנט.

מען האט איהם גלייך אבגעשיקט אין שפיטאל. זיין געזונד־צושטאנד איז נישט געווען געפעהרליך.

אין דער טורמע האט מען געמאכט א גענויע רעוויזיע, אבער קיין שום פער־דעכטיגעס האט מען נישט געפונען.

דעם פראצעס האט מען אבער אבגעלעגט אויף א וואך, ביז דער בעשול־דיגטער וועט געזונד ווערען.

23־טער קאפיטעל.

צומארגענס נאכמיטאג ווי פארעמבסקי איז געבונדען געווארן, א זייגער 7 אין דער פריה איז אין דער וואוינונג אריינגעפאלען גאלדשטיין א שטארק אויפגערעגטער.

— הער ווייבערט!... — האט ער געשריען אין דער טיר — מיר מוזען זיך איילען!...

— וואס איז געשעהן? — האט ווייבערט געפרעגט, אויפכאפענדיג זיך פון שלאף.

— עס איז שלעכט! — האט גאלדשטיין שטיל געזאגט — די פאליציי איז אויף אונזער שפור... א ליאדע מינוט קענען מיר ווערען ארעסטירט... מען דארף זיך איילען!...

דער איבערגעשראקענער שותף איז אראבגעשפרונגען פון געלעגער.

— מען דארף זיך ראטעווען!... — האט ווייבערט געשריען — וואו זענען מיינע הויזען?...

— שטילער!... בערוהיגט אייך!... — האט זיך צו איהם גאלדשטיין גע־ווענדעט — מען דארף אדורכרעדען, וואס מען זאל אנהייבען... אזוי קען מען נישט!...

(פארטזעצונג קומט.)

„התאחדות" אין קאמף געגן רעוויזיאניזם.

גרויסער דיסקוסיע-אווענד מיט'ן אנטייל פון סיים-דעפוטאט א. לעווינזאהן.

און איבערפולטען זאל פון „התאחדות" איז שבת אוונד פארגעקומען אונטער'ן פארזיץ פון סיים-דעפוטאט א. לעווינזאהן א קאלאסאלער רעפעראט מיט דיסקוסיעס. אלס ערשטער רעדנער האט ה' דאר. דינער אנגעוויזען, אז דער רע-וויזיאניזם, וואס פערלאנגט נישט קיין קרבנות פון פאלק, נאר וויל אלצדינג דערגרייכען דורך א פאליטישער אקציע, מאכט, איז א-שווערע סכנה פאר דעם ציוניסטישען געדאנק. פאר אונז איז דער וועג קיין א"י אזוי ווילדנג, ווי דאס שאפען א נאציאנאלע היים. מיר זענען מסכים בכלל מיט אלע פאדערונגען פון רעוויזיאניזם, אבער נישט מיט זיין גרונד אנשויאונג, אז דער קאלאניזאציאנער פון א"י דארף זיין די ענגלישע רעגירונג. אויך דער פערלאנג פון א יודישען לעגיאן, אלס א שוץ-מיטעל געגען די אראבער, איז אנ'אומפאליטישער, בפרט ביי דער היינטיגער פאליטישער קאנסטעלאציע און אויב מיר בעדארפען זיך אויף דעם יושר, פארען מיר אודאי נישט פער-לאנגען, אז די יודישע מאסען אין די גלות-לענדער זאלען האבען אזעלכע די עניגים אין א"י א גרעסערע דעה, אוני-

דער די אראבישע מאסען אין לאנד. דאס פערלאזען זיך אויף פרעמדע, וואס זאלען אונזאָלען די נאציאנאלע היים מוז אין דער קאנסעקווענץ ברענגען צו א באנקראט פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, ווייל עס דערשטיקט די טאט-קראפט פון פאלק.

דער צווייטער רעדנער, ה' ד"ר עלענ-בערג, פיהרט אויס, אז פאר אונז איז נישט אזוי ווילכטיג די פראגע פון דער יודישער מעהרהייט, ווי די פון דער איכות פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאנד. אין תל אביב האבען מיר 99% פון דער בעפעלקערונג און מיר קאנען נישט זאגען, אז דארט איז פארווירק-ליכט דער געדאנק פון א נאציאנאלער היים. נאר פראדוקטיוו-שאפענדע מענ-שען קאנען זיין פאקט פערבינדען מיט דעם לאנד. און מיר דארפען אויך נים מנזם זיין ענגלאנד'ס התחייבות'ן. ענג-לאנד מוז העלפען נים בלויז אונז, נאר דער נאצער בעפעלקערונג און וואס וועלען מיר טון, ווען עס וועט צורייסען דעם וועקסעל? לעזען די אראבער-פראגע איז וועג פון א לעגיאן איז אנ'-אומזין. מיר מוזען זיך בעמיהען צו גע-

פונען א וועג פון פערשטענדיגונג מיט זיי. ענגלאנד פיהרט אנ'אנדער פאליטיק ווי די פעלקער פון אייראפא. עס רע-בענט זיך נאר מיט פאקטען און נאר רעאליטעט, ווען מיר וועלען דאס האבען, וועלען מיר קאנען רעכענען אויך אויף דער שטיצע פון דער מאנדאט-מאכט. ס'איז אויך נים אמת, אז דאס יודישע פאלק האט ערפילט זיינע התחייבות'ן לגבי דעם ציוניזם. זשאבאטינסקי זאל נאר קומען און ארבייטען א פאר טעג פאר'ן קרן-היסוד, וועט ער שוין זעהן, ווי דאס יודישע פאלק און פוילען ער-פילט זיינע התחייבות'ן און אינטערעסען אלגעמיין. נאר דעמאלט, ווען מיר וועלען דורכברעכען אונזער אויגענע אומ-זיכערע וואנד, וועלען מיר קאנען דורכ-פיהרען אויך די אנדערע וואנד פון ענגלאנד.

דער דריטער רעדנער, ה' ד"ר מאר-טאשאווער, ווייזט אן, אז די יודישע פאר-בייטערשאפט און א"י איז געגען רע-וויזיאניזם, הגם זי שטעלט אין א סך בעצ-יהונגען און נאך שארפער די וויכטיגע פאדערונגען. פון די דריי גורמים אין א"י, דאס יודישע, דאס אראבישע און דאס ענגלישע פאלק, איז פאר אונז דער ווילכטיגסטער דער ערשטער און ער האט ביז איצט לגמרי פערזאגט. דאס, וואס איז געטון געווארען אין ארץ-ישראל, איז געטון געווארען מיט דעם געלד פון אמעריקאנער רייכע יודען, און נים מיט דעם געלד פון די יודישע פאלקסמאסען. דער איינציגער וועג צו פערווירקליכען דעם ציוניזם איז אלזא: וועקען די יו-דישע מאסען צו ארבייט און צו קרבנות און צו בויען דאס לאנד און נעמען פון דער יודישער ארבייטער-בעוועגונג.

און נאכמען פון די רעוויזיאניסטען רעדט דאן ה' הערשקאוויטש. דער רע-וויזיאניזם איז, לויט זיין מיינונג, די אמת'ע ציוניסטישע אידעאלאגיע. אונ-זער אומגליק ביז איצט איז תמיד גע-

מען, וואס מיר קענען נעהמען די מיגרא-ציע. מיר מוזען ווערען די מעהרהייט אין לאנד און כדי צו האבען די מעהר-הייט מוזען מיר האבען א גרויסע אימי-גראציע און כדי צו האבען א גרויסע אימיגראציע, מוזען מיר האבען די פאר-בעדינגונגען און פאר די דאזיגע פאר-בעדינגונגען קעמפען מיר. קולטורעלע און סאציאלע פראגען קומען אין צווייטער ריהע. אהן א יודישער מעהרהייט וועלען מיר זיי גאר קענען לעזען.

און א פ-עלמענער אנדערטהאלבען-שעה'דיגער רעדע ענטפערט סיים-דעפו-טאט ה' לעווינזאן. דער רעוויזיאניזם איז פאר אונז א פרעמדער בעגריף. נים די פארמעלע לאגיק איז פאר אונז ענט-שיידענד, נאר די גרויסע אויפגאבע פון אויפבויען א פאלק. ס'פעהלט אונז נישט די מעהרהייט, נאר א גאנ-מאל שאפענד פאלק. נישט אין דער ציוניסטישער עק-זעקוטיווע שטעקט דער פעהלער, נאר אין די יודישע פאלקס-מאסען. ס'איז לייכט צו קריטיקירען און צו שאפען גאלדענע קעלבער, בעת אנ'אנדערער קעמפט שווער אויפ'ן הר סיני, כדי צו בעקומען די לוחות הברית. מיר מוזען וועקען דאס געפיהל פון פעראנטווארט-ליכקייט צווישען די יודישע מאסען און דער רעוויזיאניזם דערשטיקט דאס דא-זיגע געפיהל.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון קליינהענדלער-פאראיין.

(ג) אין פיל-געפאקטען „ענגלישען זאל" איז שבת צו נאכט פארגעקומען די אלגעמיינע יעהרליכע פער-זאמלונג פון קליינהענדלער-פאראיין אגראדנאווא 10.

פרעזעס ראזענבערג האט געעפענט די פערזאמלונג און פארגעלעגט צו בעטהרען מיט אויפשטעהן די פערשטארבענע מיטגלידער. הערויף ווערט אויסגעשטעלט אלס פארזיצענדער פון דער פערזאמ-לונג ה' יוסף מענדעל גאטמאן, וועלכער לאדעט איין אלס אססעסארען די ה"ה: שאנצע, ווענער, אייזענבערג, פערעג-שטיין און גאטהיינער.

דעם טעטיגקייטס-בעריכט פאר'ן פער-גאנגענעם יאהר גיט אב פרעזעס ראזענ-בערג. עס ווייזט זיך ארויס, אז אין אלע אנגעלעגענהייטען פונ'ם קליינעם סוחר און מארק-שטעהער בגוגע שטייע-רען, פאטענטען א.א.וו. האט דער פער-איין א סך אויפגעטון צו פערלייכטערן די לאגע פון די מיטגלידער.

וויצע-פרעזעס ה' וואלמאן שילדערט די לאגע פונ'ם קליינהענדלער. ער ווייזט אן, אז לטובת דעם קליינעם סוחר איז דער פאראיין אין משך פון לעצטען יאהר געמאכט געווארען א ריהע הנחות, וואס בנוגע מעטען, בנוגע שטייערען פערלענגערן שמייערען פאר פערארימטע סוחרים א.א.וו. דער פאראיין האט אין בעריכטס-יאהר בעוויזען צו הייבען דעם פרעס-טיזש פון קליינעם יודישען סוחר און די אויגען פון דער עפענטליכקייט.

דעם קאסע-בעריכט גיט אב דאן דער מיטגליד פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע, ה' ווייץ. דער פאראיין האט אין פער-גאנגענעם יאהר געהאט א דעפיציט פון 300 זל. ביי א בודזשעט פון קרוב 21 טויזענד זל.

און דער דיסקוסיע איבער'ן בעריכט האבען זיך בעטייליגט עטליכע מיט-גלידער, דערביי האט ה' ראזנער ארויס-געזאגט דעם וואונש, אז די געשעפטס-פיהרונג פון פאראיין זאל זיין אין יו-דיש.

די אבגעגעבענע בעריכטען האבען געענטפערט די ה"ה פרעזעס ראזענבערג און וויצע-פרעזעס וואלמאן.

דער-ויף ווערט די פערזאמלונג אויס-געדריקט א דאנק פאר דער ארבייט און די אפגעגעבענע בעריכטען ווערען גענה-מען צו קענטניס.

צו די וואהלען פון א פערזאמלונג זענען ארויסגעשטעלט געווארען נישט מעהר ווי — 7 קאנדידאטען-ליסטען. א ווייטער טומל און בעוואוסט געווא-רען דער רעזולטאט פון די וואהלען: אין דער נייער פערוואלטונג זענען אריין די ה"ה: ל. ראזענבערג, נ. וואלמאן, מ. בענרגל, ב. שלארקאווסקי, י. פישער, מ. וויסמאן, חיים נוצקי, מ. העבער, י. מ. נוטמאן.

אלס קאנדידאטען: מ. אייזענבערג, ח. מ. ווענער, ל. באס.

און דער רעוויזיאנס-קאמיסיע זענען געוועהלט געווארען: ח. ווייץ, ב. קאהן, ם. דעמבאוויטש. אלס קאנדידאטען: ל. מ. פיעטרקאווסקי, ח. ב. קרעל.

דער בודזשעט פאר'ן יאהר 1927 און איבערגעגעבען געווארען אויסצוארבייטען דער נייער פער-וואלטונג, לויט איהר אנזעהן.

אנב איז אנגענומען געווארען א פאר-שלאג, אז בקרוב זאל געפייערט ווערען דער 10-יעהריגער יובילעאום פון פער-איין.

לאדזער כראניק.

ביטעס אויף אריינפיהרען אויסלענד. סחורות.

דער פאראיין פון סוחרים און אינ-דוסטריעלער אויף פעלודניאווא 15 מעלדט, אז ער גיבט קען ביטעס אויף אריינ-פיהרען אויסלענדישע סחורות אויפ'ן צווייטען קווארטאל 1927.

אנ'אומגעווארפען קינד.

אין טויער פון הויז אויף נאוואמיעיסקא 32 איז געפונען געווארען א ניי-געבוירען קינד פון מענליכען געשלעכט.

די פאליציי זוכט די פארברעכערישע מוטער.

צום 4-טען יאהרצייט פון ל. בראמבערג-ביטקאווסקי.

די לאדזער „התאחדות" ארדענט איין צום 4-טען יאהרצייט פון פראפעסאר ל. בראמבערג-ביטקאווסקי א טרויער-אקאדעמיע.

היינט מאנטאג, 11 א זייגער פארמיטאג פערזאמעלט זיך דער ועד פון לאדזער „התאחדות" און אלע מיטגלידער אויפ'ן בית-עולם.

אומזאץ-שטייער דארפען צאהלען די פאבריקאנטען און נישט די סוחרים.

מעמאריאל פון דער רעלעגאציע פון צענט. סוחרים-פאראיין צום פינאנץ-מיניסטער.

(:) פרייטאג איז ארויסגעפארען קיין ווארשא א דעלעגאציע פון צענטר. סוחרים-פאראיין (פעטריקאווער 10) מיט א מעמאריאל צום פינאנץ-מיניס-טער משעלאוויטש. די דעלעגאציע איז באשטאנען פון דעפ. ד"ר ראזענבלאט, פרעזעס שוק, וויצע-פרעזעס פרעהליך, וויצע-פרעזעס אייזנער, דיר. באבאר. צו דער דעלעגאציע האבען זיך אויך אנגע-שלאסען דעפ. ווישלינצקי אי סען. טרום-פער.

בעגריסט דעם מיניסטער האט דעפ. ד"ר ראזענבלאט, וועלכער האט אויפ-מערקזאם געמאכט, אז די שטייערפאליטיק אין בעציהונג צום לאדזשער יודישען סוחר'טום אויפ'ן געביט פון שטייער-זאכען, רואינירט א גרויסען טייל סוחרים וואס וואלטען דער מלוכה געקאנט ברענ-גען פיל נוצען.

וויצע-פרעזעס פרעהליך ווייזט אן דעם מיניסטער אויף דעם אומזאץ-שטייער, וואס רואינירט די לאדזשער סוחרים. ער אילוסטרירט זיין בעווייזונג מיט א ריהע פאקטען, וואס זענען נוגע די פארשידענע מינים שטייערן און זאגט: אויב עס זאל ווייטער אזוי געהן, וועט פון לאדזשער סוחר'טום נישט בלייבען קיין 10 פראצ.

ער בעט צום סוף דעם מיניסטער צו נעמען אין אכט, אז איצט איז דער פאב-ריקאנט מאכט ארויפצווארפען דעם אומזאץ-שטייער אויף די פראדוצענטען און בעמיט זיך מיט פאקטען, אז צוליב'ן אומזאץ-שטייער, וואס דאס סוחר'טום צאהלט, מאכט די סחורה אויס מיט 12½ פראצ. טייערער.

וועגען דער קרעדיט-פראגע האט גע-רעדט פרעזעס שוק, וועלכער זאגט צווי-שען אנדערען, אז אין לאדז זענען פאראהאן א גרויסע צאהל סוחרים, וואס האבען אומבעגרענצליכע גיטער, און פער-לאנגען זיך דערמיט דעם צוטרוי פאר קרעדיט. דער קרעדיט קאן געגעבען ווע-רען דורך דעם צענטראלען סוחרים-פער-איין.

דער מיניסטער האט צוגעזאגט צו בעטראכטען די פאדערונגען פון לאדזשער סוחר'טום און האט אקצעפטירט, אז דער איבערגעגעבענער מעמאריאל איז אנ'-אויספיהרליכער, וואס נעמט ארום די ב-ענערגישסטע נויטן און בעדערפענישען פון לאדזער יודישען סוחר'טום און פער-שפראכען צו נעמען און אכט אלע ארום-געדרוקטע פאסטולאטען.

די עהרנבעכטיגע זיצונג פון שטאט-ראט.

ארימע יודישע חולאים וועלען בעקומען אומזיסטע קוראציע אין פאזנאנסקי'ם שפיטאל.

(ג) שבת צו נאכט איז ווידער פאר-געקומען א ספעציעלע זיצונג פון שטאט-ראט. אזוי ווי אויף דער פארלעצטער זיצונג האבען די רעכטע זיך געגומען צו די יודישע אבסטרוקציאנערען און מיט אלע זייערע כחות בעמיהט זיך דורכ-צופיהרען די ענדערונגען פון רעגולאמין, בכדי אזוי ארום צו קריגצינגען די רעכט פון „בונד" און „פועלי-ציון", וועלכע האבען אויף אזא אופן אויסגעדריקט זייער עמפערונג געגען דער אנטיסעמיטי-שער מעהרהייט. און הגם די ארבייטער-ראטמענער האבען שארף פראטעסטירט געגען דער געוואלדטאט, וואס ווערט בע-גאנגען געגען דער מינדערהייט מיט'ן ענדערן דעם רעגולאמין פון די זיצונ-גען, האט דער מעהרהייט זיך איינגע-געבען דאס זייעריגע דורכצופיהרען.

דער-ויף איז פארגעקומען די אפשטי-מונג איבער די פארשלאגען און אויס-בעסערונגען פון דער אפאזיציע. אלע איז אפגעווארפען געווארען. דער זעל-בער גורל האט אויך געטראפען די פאר-שלאגען פון דער דייטשער ארבייטס-פארטיי און די פ.פ.ס. יא, איין „הנחה" איז געמאכט געווארען די יודען: אלע קראנקע יודען, וואס דארפען זיך קורי-רען אין שפיטאל, זאלען אויפ'ן חשבון פון דער שטאט געהיילט ווערען און פאזנאנסקי'ם שפיטאל.

„און פרינציפ" איז אויך אנגענומען געווארען דער פאר-שלאג וועגען צולאזען צו די שטעטישע בוי-ארבייטען אלע ארבייטער אהן אונטערשייד פון נאציא-נאליטעט-אנגעהעריגקייט.

פוילישע פאבריק פון עלעקטרישע לעמפלעך.

די פוילישע פאבריקאציע איז בערי-מט געווארען מיט א נייעס. עס איז ענטשטאנען אין פוילען א נייע פאבריק פון אויסארבייטען עלעקטרישע לעמפלעך אונטער'ן נאמען „זשא-רעג". די לעמפ-לעך פון „זשא-רעג" קענען פערגליכען ווערען מיט די בעסטע אויסלענדישע קוואליטעטען.

די עקציענערען פון „זשא-רעג" זע-נען פוילישע אינדוסטריעלער.

דעם אויסשליסליכען דעטייל-פערקויף פאר לאדז און אומגעגענד האט „זשא-רעג" איבערגעגעבען דער היגער פירמא קארל קיסטער און זוהן, שענקעוויטשא 23.

טעאטער „סקאלא" 18 צעגעלניאנא 18

גאסטשפילען פון בערימטען ארטיסט

יוליוס אדלער

צוזאמען מיט זיין אויסגעצייכנעטען אנסאמבל: פרויען: הי-פח, חאליטש, סאלמאן, מעדעראן, רענינא, שאיקוויטש, מענער: האמבורגער לואי, קורק, קאן קראנק, שטאקפעדער, ראטשטיין און אנדערע.

היינט מאנטאג, דעם 28-טען פעברואר 8,50 אווענד גרויסע פאפולערע פארשט. צו ביליגע פרייזען אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג די בעהאוסטע טראגעדיע פון ערנסט טאלער

— הויפטראל הינקעמאן — יוליוס אדלער.

הינקעמאן

אנאנס! די קומענדיגע פארשטעלונג קומט פאר פרייטאג ד. 4 מערץ. בילעטען אין קאסע פון טעאטער — אימפרעסאריא: א. שטאקפעדער.

ביז 2000 פערזאן זענען געקומען צום מאסקען-באל פון דער יודישער פרעסע אין לאדז.

(:) דער מאסקען-באל פון דער יו-דישער פרעסע אין לאדז הינטערגעגען שבת ביינאכט, האט צוגעצויגען א ריזיגען פובליקום, אזוי אז די גרויסע זאלען פון „אימפעריאל", מיט די באלקאנען, דורכגאנג און נעבען-צימערן האבען נים געקאנט אויפנעמען. קורץ: בערך 2000 פערזאן. דער דאזיגער באל האט בעוויזען, אז די יודישע פרעסע אין לאדז האט א מעכטיגע השפעה אויף דער היי-גער יודישער בעפעלקערונג און אז דער ניי-געגרינדעטער ליטעראטען- און זשור-נאליסטען-פאראיין האט ערווארבען פא-פולאריטעט און צוטרוי און די ברייט-סטע קרייזען פון דער לאדזער יודישער געזעלשאפט. אלע שיכטען און סעקטען פון יודישען לאדז האט מען דא געזע-הען: סוחרים, פאבריקאנטען, האנד-ווערקער ארבייטער. זעהר צאהלרייך איז געווען פערט-עטען די נאציאנאלע יו-דישע אינטעליגענץ. דער יודישער זשור-נאליסט, דער יודישער ליטעראט איז געקומען און אנ'ענגען קאנטאקט מיט דעם יודישען לעזער — צום פערגעניגען פון ביידען.

עס איז געווען אנ'ערפאלגרייכער באל, זעהר אנ'ערפאלגרייכער, מען קאן זא-גען — א צו-ערפאלגרייכער. ווען די אוי-בערפלעכע זאלען פון „אימפעריאל", די גרויסע ענגשאפט, דער אונאויפהערלי-כער אנדראנג פון יום-טוב'דיג געשטימ-טען פובליקום, די טאנצענדע פארלעך, וואס זענען מיטגעריסען געווארען דורך דער אונגעצוואונגענער מאסקען-באל-שטימונג — דאס אלץ האט געצוואונגען צו רעדוצירען ביז גאר דעם פולזייטיג-אינטערעסאנטען צוגעגרייטען ארטיס-טישען פראגראם.

פון די דעקאראציעס האט זיך בעזונ-דערס געווארפען אין די אויגען די פראכטפולע ארבייט פון בעריהמטען קינסטלער מארק קאץ באלד ביים אריינ-גאנג אין זאל. דאנעבען די דעקאראציעס פון ה' וויינבוים האבען עמוואס עקזא-טישע, דען מיט זיינע און אלגעמיין שעהן אייגעפיהרטע קאריקאטורען האט ער נישט בעוויזען צו געבען עפ-וואס נאכצעס פון לאדזער יודישען צייט-טונגס-וועלטעל.

די אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט האט צוגעצויגען דער עקספאזיציע ארטיס-טישע פערזענלעכקייט פון „לאדזער מאגענ-בלאט" מיט דער רייכער מיפען-גאלעריע געמאלט און לעבעדיגע פארבען דיר'ן סינהמלער ה' ווילענסקי, מיט פיל עלעק-טרישע עפעקטען, אויסגעפיהרט דורך'ן עלעקטרא-מעכאניקער ה' הערשקאוויטש. דא איז בילדליך געוויזען אויסגעדריקט די גרויסע השפעה, וואס דאס „לאדזער טאגעבלאט" האט אויף דעם יודישען לע-זער אין לאדז.

גרויס פורור האט געמאכט דער „גאלם-קוריער" פון „לאדזער טאגע-בלאט". דאס איז געווען א הומאריסטיש סאטירישע עקסטרא-אויסגאבע מיט פיל קאריקאטורען לכבוד דעם באל פון דער יודישער פרעסע אין לאדז און איז פער-טיילט געווארען אלס אומזיסטע פרעמ-מיע פאר די בעזוכער פון פרעסע-באל, וועלכע האבען זיך גרויסארטיג אמיזירט ביים לייענען די „אנקעטע", די „גאלט-דעפעשען", די „נייעס פון פרעסע-מאס-קענבאל" און פיל אנדערע הומאריסטישע שפיקלער.

אויף דער עסט-ארדע איז דאס פראג-ראם איינגעפיהרט געווארען זעהר גע-לונגען דורך דעם בעליבטען ארטיסט יוליוס אדלער, וועלכער האט מיט פיל חן געזונגען דעם „זשורנאליכטען-משארלסטאן", וואס איז בחנם צוגעזאגט געווארען צו יעדען פראגראם. דער-נאך האבען פרוי בראדערזאן און דער ארטיסט ה' נעסטעלבערגער אויסגע-פיהרט איינענע פלאסטישע טענץ, וואס האבען אויפ'ן פערלאנג פון פובליקום געמוזט ווידערהאלט ווערען. מיט ער-פאלג איז אויך געגעבען געווארען דורך דער לאדזער סטודיע דאס „גלות-שפיל".

און די שעהן-בעצירטע זאלען האט זיך דער טויזענד-קעפיגער עולם ביי די פערשידענע סיאסקען, שים-בודע און בופעט, דער עיקר אבער ביי די טענץ אונטער די קלאנגען פון צוויי אויסגע-צייכענטע ארקעסטערן, געוויילט ביז אין העלען טאג אריין, מיטגעהמענדיג מיט זיך אהיים די שענסטע איינדרוקען פון'ם ערשטען יודישען פרעסע-באל און אונ-זער שטאט.

נישט אלץ איז געשעהען אזוי געלונ-גען, ווי די ארגאניזערען האבען געהאט ברעה, פיל נגמרן האבען צוליב דער אנגעקוועטשלטקייט און די זאלען לוי-דער איבער הויפט נישט געקאנט געשע-פען ווערען און אויך די ארדנונג האט צוליב די זעלבע טעמים געליטען, אבער דאך — עס איז געווען דער ערשטער גרויסטער און אלס אזעלכער איז ער געווען ריזיג און אומפאסאנט.

„זשאבאטינסקי און זיינע אילוזיעס".

רעפעראט פון סיים-דעפוטאט א. לעווינזאהן.

ווי מיר הערען געוועהר ארדענט די לאדזער „התאחדות" איין דעם קומענדי-גען זונטאג אין איינעם פון די גרעסטע זאלען א רעפעראט פון סיים-דעפוטאט א. לעווינזאהן א.ד.ט.: „הל. זשאבאטינסקי און זיינע אילוזיעס".

די לאדזער ציוניסטישע מאסע, וואס האט געהאט די מעגליכקייט צו הערען זשאבאטינסקי'ן, וועלען יעצט האבען די מעגליכקייט צו הערען א פראמינענטען פערשטעהער פון זיינע געגנער.

ד"ר שמ. יהו. לעווין קומט ווידער קיין לאדז.

ער וועט דא האלטען א רעפעראט אין „פילהארמאניע".

ווי מיר הערען, וועט דער מיטגליד פון עקזעקוטיוו-קאמיטעט און בעקאנטער שריפטשטעלער, ד"ר שמריהו לעווין, וועלכער ווייזט לעצטענס אין פוילען, קומען נעכאמאל קיין לאדז און דא האל-טען א רעפעראט אויף ד. ט.: „פאנטאזיע און ווירקליכקייט אין ציוניזם". די פאר-לעזונג וועט פארקומען דינסטאג, דעם 8 מערץ אין פילהארמאניע-זאל.

עס איז איבעראויסצוזעהן, אז צוליב דער פערזענליכקייט פון חשוב'ן גאסט לעבענס, וועלכער האט זיך אויך אין אונזער שטאט קונה שם געווען אלס גלענצענדער רעדנער, וועט אויך צוליב דעם זעהר אקטועלען טעמא, וואס דער בעזוך פון ד"ר שמריהו לעווין ארויסרופען א שטארקע פאראינטערעסירט-הייט אין אלע יודישע נאציאנאלע קרייזען.

וואס ווערט היינט געשפילט אין די טעאטערן און קינאס?

סקאלא: — „הינקעמאן".

שטעטיש-טעאטער: — פראג-מענט פון „פרוד בגאנעשי".

פאפולארי: — „ענגיעס אי מיסטעם".

סקאלא: — נאכב. „פרילינגס-לופט" אווענד „ארטיסטין-ליבע".

לונא: — 1) „דער טעמפעל פון דער בעטין פון ליבע". 2) „די קונסט-שטיק פון קדושין-סינגערייל". 3) 1009 טריט טשערלעסטאן".

רעדיטא: — „די ליבעסטע פרוי פון מאהאראדזשע".

אימפעריאל: — „די אונגע-קרוינטע מלכים".

עדען און קערסו: „פאט און פאטאשאן אלס דעטעקטיוון".

באבאל: „דער רויטער לאץ".

שאנכײ — די שטאדט, וואס ענטשײדעט איבערן ענגלישען פּרעסטיזש.

(ענדע פון זייט 3)

זיך ענדיגען מיט א פּשרה. פאר כינא איז די לאגע אויך נישט פּשוט. סוף כל סוף זענען פאראינטערעסירט אין דעם פרעמדען ישוב, אין זײנע רעכט און אין זײן אײנפלוס נישט נור ענגלאנד, נור אויך אלע אנדערע נאציעס. בײ דער פערשארפונג און צושפּיצונג פון דעם קאנפליקט וועט מסתמא נור רוסלאנד זײן אויף דער זײט פון כינא. די אנדערע נאציעס וועלען געפונען צווישען זיך א געמײנזאמען לשון, צונויפשטעלען אן אײנהײטליכען היל און פארגעהן געגען די כינעזישע דראהונגען פאלידאריש.

נעמיס איז היינט כינא שטארקער ווי פריהער. דער חיל איז מאדערניזירט. דער בירגער-קריג האט געשאפען א גע־וויסען מיליטאריסטישען גײסט. די וועלט מלחמה האט פערברײטערט די פארשטע־לונג פון דעם כינעזער און האט אהין ארײנגעטראגען די פערשטענדניש פאר נאציאנאלער ווערדע און דעם וואונש צו שאפען קולטורעל און ציוויליזאטאריש. און דער אנדערער זײט איז יאפאן שטארק געשוואכט און בילדעט נישט מעהר פאר כינא די דראהענדיגע גע־שטאלט ווי פאר דעם קריג. יאפאן וויל היינט נישט קײן מלחמה. אין יאפאן גופא איז נישט נאר הײמליך. אויך דארט רעדט מען שוין פון רעוואלוציאנערע טענדענצען. דיִ אימפעריאליסטישע שטי־מונג איז אין יאפאן נאך שטארק געגנוג, אבער מען וויל אויך נישט דערלאזען, אז ענגלאנד זאל אויסברײטען אין פער־טעסטיגען איהר מאכט אויף די פלײצעס פון דעם יאפאנעזישען פאלראט.

דערווײל איז די לאגע קאמפּליצירט. די דיפּלאמאטען ארבײטען אויף אלע כלים, אבער אויך די סטרעטעגיע שטעהט נישט שטיל. ענגלישע קריגס-שיפען פון אלע מינים דאמפען ארום אין דעם ים פון שאנכאי. זײ זענען גרײט אין יעדער רגע צו בעשיצען די שטאט. עס איז נאך אבער נישט אזוי ווײט.

די לאגע ווערט ערנסטער דורך דער אינטערווענציע פון רוסלאנד. די טיפע שטארקע שנאה צווישען דער סאוויעטען־מאכט און ענגלאנד בעקומט דא נײע שפּײז און א נײעם חיזוק-קוואל.

יעדער טאג קען ברענגען נײעס, איבעראשונגען, הן פאר ענגלאנד און הן פאר כינא.

אמעריקאנער יודען ווילען שיקען אן׳אויספארשונגס־קאמיסיע קיין רומעניען.

רומענישער אמבאסאדאר געגען דער דאויגער קאמיסיע, וואס דארף פעסטשטעלען דעם אמת וועגען די אנטי-יודישע עקסצעסען.

נ י ו - י א ר ק. (י.ט.א.) דער רומעני־שער אמבאסאדאר אין אמעריקא, גרע־ציאנו האט אבגעווארפען דעם פארשלאג, וואס איז איהם געמאכט געווארען, אז א געמײנזאמע אומפארטײאישע קאמיסיע פון יודען און נישט-יודען זאל געשיקט ווערען פון אמעריקא אויסצופארשען אויף וויפיל די בעריכטען וועגען די אנטי-יודישע עקסצעסען אין רומעניען זענען אמת.

דער דאזיגער פארשלאג איז געמאכט געווארען דורך ה' אסקאר לעאנארד, גע־וועזענער פארשטעהער פון ד. ה. ק. אין רומעניען, אלס ענטפער אויף ה' לע־נארד'ס פארשלאג האט דער אמבאסא־דאר גרעציאנו איהם צוגעשיקט פאלגענ־דען בריף:

„איך קען נישט מיט אײך דיסקוטי־רען וועגען די יודישע פראגע אין רו־מעניען און וועגען דער קאמפּאניע, וואס די יודען אין אמעריקא פיהרען געגען רומעניען. איך לעג בײ א קאפּיע פון א טעלעגראם, וואס איך האב בעקומען דורך דער רומענישער פרעס-אגענטור, וועלכע איבערצײגט, אז די רומענישע יודען זענען נישט צופרידען דערפון, וואס אויסלענדישע בירגער מישען זיך ארײן אין די אינערליכע ענינים פון רומעניען, און וואס איז דער ערגסטער וועג פאר א פעסטשטעלונג צו וועלכער יעדער חוץ-דענקענדער מענש שטרעבט.

ב ו ק א ר ע ש ט (יט"א) נישט קוקענ־דיג דערויף, וואס די סטודענטען האבען שוין אונצעהליגע מאל צוגעזאגט, אז זײ וועלען זיך פערהאלטען רוהיג, ווערט ווײטער נישט אויף די סטודענטישע צאג! טאציע.

דער פּ-עמיער-מיניסטער, גענעראל אווערעסקו האט דערױבער צוגעשיקט דעם מיניסטער פאר פאלקס-בילדונג א צירקולאר, אין וועלכען עס ווערט געזאגט: „איך בעט אײך צו מעלדען די סטודענ־טען פ״ט׳ס גאנצען לאנד, אז זײ זאלען זיך אבהאלטען פון א וואסערע עס איז נישט מאניפעסטאציעס. די רעגירונג נײטיגט זיך נישט און קײן שום הילף, אז א חוץ די מיטלען, וועלכע זי בעזיצט

לעגאל, כדי צו זיכען די נאציאנאלע אינטערעסען און די ארדנונג. יעדע ארײנמישונג פון אונבערופענע איז א אונלעגאלער שריט און וועט שטרענג בעשטראפט ווערען.

דאס מיניסטעריום פאר בילדונג האט פונאנדערגעשיקט א צירקולאר צו די רעקטארען פון אלע אוניווערזיטעטען, אין וועלכען זײ ווערען אויפגעפאדערט אבצעמען די ענערגישע מיטלען, עס זאל הערשען רוהע. די שולדיגע וועלען בע־שטראפט ווערען לויט די געזעצען פון בעלאגערונגס-צושטאנד, וואס הערשט אין לאנד.

פאר וואס האט דער אראבישער המון חרוב גע־מאכט א וואלד אין ארץ-ישראל.

י ר ו ש ל י ם, 25. פעבר. (יטא) אין דער אראבישער פרעסע האט זיך בעוויזען אן ערקלערונג פון אראבישען אגי־טאטאר וואדיקוסמאני פארוואס די אראבער האבען ארויסגעריסען די 4000 אויקאליפטוס-בוימער אין געגענד פון קיסריה. דאס זאל זײן געשעהען צוליב דעם, וואס די פיקא, וועלכע האט גע־פלאנצט דעם וואלד, האט דעם בארדען ענטאייגנעט בײ 400 אראבער.

די דאזיגע ערקלערונג פון אראבישען אגיטאטאר איז דורך און דורך פאלש. דער שאדען איז געגענד פון קיסריה איז געווען א רעגירונגס-בארדען פיל מיט זומפען. די וואנדערנדע אראבער האבען זיך פון צײט צו צײט בעזעצט אויף דעם דאזיגען בארדען. די פיקא, וועלכע האט דעם בארדען איבערגענומען פון דער רע־גירונג, האט איהם אויסגעטרוקענט און פערפלאנצט אויף איהם א וואלד. די דא־זיגע ארבײט האט אפּגעקאסט פיל געלד און מיה.

דער ציוניסטישער בעריכט צום פעלקער-בונד.

י ר ו ש ל י ם (יט"א) אין ציוניסטי־שען עקזעקוטיווע אין ארץ ישראל ווערען איצט אינטענסיוו געזאמעלט אלע נויטי־גע מאטעריאלען און סטאטיסטישע צי־פערן פאר׳ן בעריכט, וואס די ציוניסטי־שע ארגאניזאציע דארף צושטעלען דער שטענדיגער מאנדאטען-קאמיסיע ביים פעלקער-בונד אויף איהר נאהענטסטער סע־סיע. דער בעריכט וועט ענטהאלטען א ענטפער אויף די פראגען פון דער מאנ־דאטען-קאמיסיע וועגען דער יודישער אגענץ (ווי בעקאנט שרײבט צײטווײליג די ציוניסטישע ארגאניזאציע די פונק־ציעס פון דער יודישער אגענץ). נאכ־דעם ווי אלע מאטעריאלען וועלען זײן געזאמעלט, וועלען זײ איבערגעשיקט ווערען צום ציוניסטישען עקזעקוטיוו אין לאנדאן, וואו זײ וועלען ענטגילטיג רע־דאגירט ווערען.

דער פעראײן „לינת אורחים"
אויפ'ן נאמען פון משה דוד שעפּנער ז"ל מאכט בעקאנט, דאס עס קומט פאר די יעהרליכע

גענעראל-פערזאמלונג

אין אײגענעם לאקאל פּיעטריקאווער 59

דעם 6 מערץ 4 נאכמיטאג צום ערשטען טערמין און בײ נישט-גענוגענדע צאל מיטגלידער צום צווײטען טערמין בײ יעדע צאל מיטגלידער דעם 6 מערץ 7 אווענד בײ פאלגענדע טאג-ארדנונג:

1) ערעפענונג, 2) וואהלען פון א פארזיצענדער און אססעסארען. 3) בעריכט פון דער טעטיגקײט, 4) בעריכט פון די רעוויזיאנס-קאמיסיע, 5) וואהלען פון א פערוואלטונג, 6) ענדערונג פון אײניגע פאראגראפען פון די סטאטוטען, 7) פרײע פארשלאגען.

בעמ.: די מיטגלידער מוזען בעצאהלען דעם בײטראג שפּעטסטענס ביזן 3. מערץ, דאס איז 3 טאג פאר דער גענעראל-פערזאמלונג, ווען נישט פערלירען זײ דאס וואהל-רעכט און בעקומען נישט קײן אײנטריט אויף דער פערזאמלונג. די פערוואלטונג.

לעטשניצע

17 זגערסקא 17, טעל. 16-33.

אלערלײ קראנקהײטען יעהרען עמפאנגען דורך ספעציאליסטען-דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אווענד.—מאסאזש, עלעקטריזאציע, באקען-שטעלען, קינסטליכע בערגזאנ"ן-בעשטראלונגען, אימפּונגען נעגען שקארלאטינע.

Zjednoczone Fabryki Maszyn
„UNAl"
dawn. C. Blumwe i Syn, Sp. Akc.
BYDGOSZCZ-WILCZAK

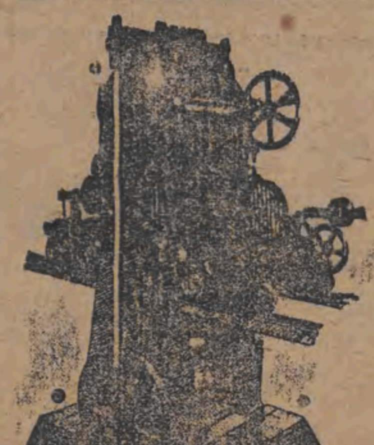

(די עלטסטע אין פוילען ספעציאל-מאשינען-פאבריק) ליפערט אלס ספעציאליטעט:

קאמפּלעטע אײנריכטונגען פאר האלץ - בעארבײטונג.

מיט אנפראגען זיך צו ווענדען צום פערטרעטער:

Inżynier G. Praszkier,
Łódź, Zawadzka 16a
Tel. 27-52.

אדערט איבעראל

נאר פאטענטירטע

פעלד-בעטען

פערזעהן מיט דער פאבריקס-מארקע

Palma-Patent

פאר וועלכע מיר גאראנטירען.

אויך שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל: גיפּעל-בעטען, קינדער-בעטען, אמעריקאנקעס, קינדער-וועגעלעך, הויכע קינ־דער-בענקלעך, שאמסאנען און געבעטע מאטראצען.

ביליגסטע פרײזען! • רײעלסטע בעהאנדלונג!

לאדז, פּולנאצנא 24, טעל. 31-85.

מעבעל!!!

דער גרעסטער אויסוואהל פון קאמפּלעט־אײנריכטונגען און אײנצעלנע מעבעל-שטיקער צו בעקומען נאר אין לאגער פון ה'

ווינטער

41 קילינסקיעגא 41
אין פראנט-געשעפט.

בעמ.: איך קויף גענוצטע מעבעל און צאהל די העכסטע פרײזען.

שבת פ' ויקהל איז פערלוירען געווארען א טרויערשנער פוטער מיט א פּאקענעס קראגען בײם ראדאשיצער רבי'ן (וועלכער שטעהט אײן בײ י. יאקובאוויטש, נארוטאוויטש № 49). דער טוישער ווערט געבעטען בפקודת הרב שליט"א אבצוגעבען דעם פוטער, וואו ער וועט גלײכ־צײטיג בעקומען זײנעם. 740

בעקאנטמאכונג!

די בעקאנטע ווארשאווער פירמע א. ג.

J. KRZYPOW

האט געעפנעט אין לאדז אויפדער בענעדיקטא 16

א מעבעל-לאגער

פערקויפט און קויפט אלע ארט מעבעל, דיוואנען, נײ-מאשינען און גארדעראבע, פעלצען. כ'קויף פיאנאס, אנטיקען. איך צאהל די העכסטע פרײזען! בימע זיך צו איבערצײגען!

יעדער אײנציגער האט זיך איבערצײגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נײ-מאשינען, גארדעראבען א.ז.וו.

צאהלט די העכסטע פרײזען

א. ווייצמאן נארוטאוויטש 19 (דזיעלנא)

אין מעבעל-געוועלב (פריוו.-וואוינ.) שענקעוויטש 29 בײ מיר איז שטענדיג פערש. גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

ס'איז שוין ערשינע׳

„דער יתום" № 4

מיט פאלגענדען רײכען, אילוסטרירטען אינהאלט:

ד י ר. ל. ר י ג ע ר: א וויכטיגער פאסטולאט פון דער יודישער ערציהונגס-ארבײט.

ד א צ. ד"ר וו. ש ע נ א י ך: די הויפּט-בעדינגונגען פאר ענטוויקלונג פון קינדער-ערציאָרגונג (סוף).

ד"ר ל. פּ ר י ב ו ל ס ק י: וועגערישע קראנקהײטען בײ קינדער.

ב. ט ע פ ל י צ ק א: „געבאר" און „נעהמער".

ד"ר ד. מ א ר ג ו ל י ס: די שונאים פון אונזערע קינדער.

מ. ח. ר ו מ ק א ו ו ס ק י: ווען וועט ענדליך די לאדזער קהלת - פער־וואלטונג אויספיהרען איהרע התחיבות'ן ?

ה ו ל ד א ק ל א ק: בילדלעך פון לאדזער יוד. פרויען-שוץ-פעראײן (IV-טע טעריע).

א. ש ל ע ז י נ ג ע ר: א קראנץ פערל פון תלמוד און מדרשים.

א. מ י ק: [ראקעטען.

„ס א צ י א ל - ג ע ז ע ל ש א פ ט ל י כ ע ר ש פ י ג ע ל: „ארט".

ב ע ר י כ ט ע ן פון געז. א י נ ס ט י ט ו צ י ע ס: פלענאר - זיצונג פונ׳ם ראט פון דער צענטר. געז. פאר יתומים - פערזארגונג אין ווארשא.

„ג א ל ע ר י ע פון הײנטיגע און אמאליגע לאדזער כ ל ל י - ט ו ע ר": גוסטאוו לינדענפעלד.

פ ע ר ש י ד ע נ ע ס.

„ש ט י מ ע ן פ ו ן פ א ל ק: א לעזער: א ענטפער דעם „לאדזער תושב". פ. ב.: א בריף צום רעדאקטאר.

ב י ל ד ע ר.

מ ו ד ע ו ת.

פרײז 1 זלאטי

צו בעקומען בײ אלע צײטונגס-פערשפרײטער, בײ מ. גורין, גאווע־מינסקא 15, בײ ל. איציקסאן, פּיעטריקאווער 19, און אין אדמינ „דער יתום", שענקעוויטשא 3/5.

ווינטיג פאר דאמען!!!

מאכט איך די עלעגאנטסטע דאמען-היטע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די פלטעסטע היטע איבער־ארבײטע איך אויף גענאליך נײ. געדענקט די אדרעס: 23 זאוואדזקא 23

נאר פאר 2.50 זל.

אין הויף, 2-טען אײנגאנג, לינקס פארטער.

בעמ. 7. נאר פאר זל. ווערען געמאכט זײדענע, פילץ מיט זײדע אויך פילץ-היטע אין אלע פארבען אין פײנסטער „TOLA" אויספיהרונג

Dr. med. H. LEICHTER

קאנסטאנטינער 9, רוג זאכאדניא
טעל. 49-66.

צאהן-כירורג

ספעצ. פון כירורגישע קראנקהײטען ווי שטשענ־קעס, גומענס, דושעגבלעס, צאהן-פיסטולעס א.ז.וו. נעמט אן פון 1-3 און פון 7-9 אוו. זונטאג 10-12.

נעשמאקפאלע

דרוק-זאכען

אין עלעגאנטער און אײנפאכער אויספיהרונג

קאטאלאגען, רעכנונגען, בריפבויגען,
חתונה-קארטען,
קאנווערטען, פאסטקארטען א. ז. וו.

ליפערט פרײזווערט און שנעל די בוכדרוקערײ פון

ע. און מ. האמבורסקי

פּיעטריקאווער 16. טעלעפאן 47.

טאדעס-אנצײגען (קלעפּסידרעס) ווערען אין פערלויף פון 1 שעה אויסגעפערטיגט און אויס־געקלעבט אין דער שטאט.

Dr Feliks Bornstein

Cegielniana 4
טעלעפאן 34-90.

ספעציאליטעט: אקושער און פרויען-קראנק
נעמט אן פון 3—6 נאכמיטאג.

Dr H. Spira-Bornsteinowa

Cegielniana 4
טעלעפאן 34-90.

ספעציאליטעט: אקושער און פרויען-קראנק
נעמט אן פון 3—6 נאכמיטאג.

כי יסיתך אחיך, בן-אמך או בנך, או בתך או אשת חקך או רעך נלכה

אין אנ'אנדער ביורא ארײן זאלסט דו זאגען גײן נאר פּיעטריקאווער 17 (זאכאדניא 53) הערט לוי'ן אויסטאה גרויסענהאפט ערלעדיגט אלערלײ בימעס, סלאווזולעס זאבעז פיטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, עקזעקוציעס, אר־וואלאניעס, רעמורסען — ווענעקסאנ־צעסיעס, פעספער אין קאמיסאר.-זשאנדו, בימעס אין אלע פאליצײ-בעצירקען, שות־פות-אקטען, סטאטוטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דארא־ווי‏זנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

שנעל, ריכטיג און ביליג!

מיט אכטונג י. מאנעלא רעכטסקאנסולענט
פּיעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

Dr. med J. Szwajcer

אקושעריע און פרויען-קראנקהײטען
עמפפאנגט פון 6.30—7.30 נאכמ.
פאמארסקא 7. — טעל. 27-84.

לעזט און אבאנירט דאס
„לאדזער טאגעבלאט"

אבאנאמענטס-פרײז: פאר א חודש אין פוילען 5 זל., אין פראנקרײך און בעל־גיען—20 פראנק, אין אנדערע לענדער—1,25 דאלאר. אנאנסען-פרײז: פאר א מילימעטער-שורה פאר'ן טעקסט 16 גראשען, פריטאג 24 גר., אין טעקסט 49 גר., פרײטאג 60 גר., נאכ'ן טעקסט 12 גר., פרײטאג 24 ... פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טײערער איבער דער שטאט—ביז 50% טײערער. פון 7 פון די פרײזען נישט ארויסגעגעבען קען רעבאט

Redaktor-wydawca: E. Hamburski   Tłocznia E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16